

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

**Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА ОБЛІК І АУДИТ**

галузь знань 07 Управління та адміністрування
спеціальність 071 Облік і оподаткування

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему

**ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В
УПРАВЛІННІ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА**

здобувача: Дедушно Анна Ярославівна _____ (підпис)

Науковий керівник: Гнилицька Лариса Володимирівна, д. е. н., професор
_____ (підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**
Завідувач кафедри: Цятковська Олена Віталіївна, д. е. н., доцент
_____ (підпис)

Київ - 2026

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 95 сторінок, основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 84 сторінках друкованого тексту. Робота містить 19 таблиць, 4 рисунків, список використаних джерел з 49 найменувань, додатки.

“ Формування обліково-аналітичної інформації в управлінні дебіторської заборгованості підприємства”

Об’єктом дослідження є процес управління дебіторською заборгованістю підприємства в умовах цифровізації бізнесу.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та організаційних аспектів формування обліково-аналітичної інформації як інструмента управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є в теоретичному обґрунтуванні сутності дебіторської заборгованості та наданні практичних рекомендацій щодо формування ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю ТОВ «ДІФРЕЙТ».

Відповідно до поставленої мети визначені такі завдання:

- розкрити сутність дебіторської заборгованості та визначити її вплив на фінансовий стан підприємства;
- здійснити класифікацію дебіторської заборгованості;
- узагальнити нормативно-правові акти, що регулюють облік та управління дебіторською заборгованістю в Україні;
- дослідити організаційно-технологічні особливості діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» та визначити їх вплив на облікову політику щодо дебіторської заборгованості;
- розкрити документальне оформлення та облік окремих видів дебіторської заборгованості;
- обґрунтувати можливості цифровізації у процесі обліку дебіторської заборгованості підприємства;

- розкрити завдання та інформаційні джерела аналізу дебіторської заборгованості;
- здійснити аналіз склад та структуру, а також ефективності використання дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ».

Практична значущість отриманих результатів полягає у розробці пропозицій щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення ТОВ «ДІФРЕЙТ» в частині управління дебіторською заборгованістю, а саме сформовано Графік документообігу, що регламентує рух первинної документації від надання послуг до моменту оплати, а також запропоновано аналітичний інструментарій для оптимізації кредитної політики та мінімізації фінансових ризиків у ТОВ «ДІФРЕЙТ».

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2025 – 2026.

Рік захисту роботи – 2026.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, обліково-аналітична інформація, управління заборгованістю, платоспроможність, фінансовий

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Сутність дебіторської заборгованості та її вплив на фінансовий стан підприємства.....	9
1.2. Класифікація дебіторської заборгованості.....	12
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку та управління дебіторською заборгованістю в Україні.....	18
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ	24
2.1. Вплив організаційно-технологічних особливостей діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» на облікову політику щодо дебіторської заборгованості.....	24
2.2. Документальне оформлення та облік товарної дебіторської заборгованості.....	34
2.3. Документальне оформлення та облік іншої дебіторської заборгованості.....	41
2.4. Вплив цифровізації на процес обліку та управління дебіторською заборгованістю підприємства.....	46
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI	55
3.1. Завдання та інформаційні джерела аналізу дебіторської заборгованості ...	55
3.2. Аналіз складу та структури дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ».....	58
3.3. Коефіцієнтний аналіз ефективності використання дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ».....	66
ВИСНОВКИ	72
Список використаних джерел	78
ДОДАТКИ	84

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми. Розрахунки підприємства з іншими юридичними та фізичними особами є однією з ключових складових господарської діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва. У процесі таких взаємовідносин неминуче виникають зобов'язання однієї сторони перед іншою, що зумовлює необхідність їх своєчасного відображення, контролю та погашення. Оскільки виконання зустрічних зобов'язань у більшості випадків відбувається в різний час, у одних суб'єктів виникає право вимагати від контрагентів погашення боргу, тоді як у інших - обов'язок його погасити. У бухгалтерському обліку ці процеси відображаються через формування дебіторської та кредиторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість посідає особливе місце в системі обліку й управління фінансовими ресурсами підприємства, адже вона безпосередньо впливає на його ліквідність, платоспроможність, оборотність капіталу та фінансову стійкість. У сучасних умовах господарювання, що характеризуються підвищеною нестабільністю ринкового середовища, ризиками неплатежів та дефіцитом обігових коштів, ефективне управління дебіторською заборгованістю є одним із вирішальних чинників забезпечення безперервності операцій та конкурентоспроможності підприємства.

Рациональна організація обліку та контролю дебіторської заборгованості дозволяє підприємству своєчасно виявляти прострочені та сумнівні борги, оцінювати можливі фінансові втрати, оптимізувати політику розрахунків із контрагентами, підвищувати оборотність активів та уникати виникнення негативних наслідків для фінансового стану. Належний рівень аналітики та управління дебіторською заборгованістю є важливим елементом системи

внутрішнього контролю та значно підвищує якість прийняття управлінських рішень.

У зв'язку з цим дослідження сутності, класифікації, організації обліку та аналізу дебіторської заборгованості набуває особливої актуальності, оскільки дозволяє визначити шляхи підвищення ефективності управління нею та мінімізації фінансових ризиків для підприємства. Такий підхід є важливим як у теоретичному вимірі, так і для практичної діяльності сучасних українських компаній, які функціонують в умовах економічної нестабільності, зміни ринкових пріоритетів та необхідності адаптації до нових правил господарювання.

Зростаюча увага науковців-економістів, практиків та органів державного регулювання до проблематики розрахунків із дебіторами зумовлена тим, що ця категорія охоплює значну кількість учасників господарського процесу і фактично являє собою тимчасово вилучені з обігу грошові ресурси підприємства. Оскільки такі кошти через несвоєчасні розрахунки не можуть бути використані у виробничо-господарській діяльності, дебіторська заборгованість посідає важливе місце в структурі оборотних активів та істотно впливає на платоспроможність і фінансові потоки підприємства. Саме тому в сучасних умовах необхідно налагоджувати ефективні взаємовідносини з покупцями і замовниками, адже ринкові механізми господарювання потребують гнучкого та оперативного реагування під час укладання договірних угод. З огляду на посилення конкуренції підприємства все частіше надають відстрочку платежів, що неминуче призводить до виникнення дебіторської заборгованості. Це обумовлює потребу у якісному обліково-аналітичному забезпеченні управління нею, визначенні чинників її зростання та пошуку шляхів її своєчасного погашення.

Дебіторська заборгованість є невід'ємним елементом діяльності будь-якого підприємства, оскільки через низку об'єктивних та суб'єктивних причин покупці можуть не здійснити оплати до закінчення звітного періоду. Тому

питання її регулювання займає одне з провідних місць у системі бухгалтерського обліку й активно досліджується багатьма науковцями-економістами. Крім того, ця ділянка обліку має низку специфічних особливостей у контексті податкового законодавства, що зумовлює необхідність ще глибшого вивчення проблеми.

Дебіторська заборгованість є невід’ємною складовою господарської діяльності підприємств, оскільки внаслідок об’єктивних чи суб’єктивних причин покупці не завжди можуть своєчасно здійснити розрахунки за отримані товари чи послуги. Саме тому питання її врегулювання займає важливе місце в системі бухгалтерського обліку та привертає значну увагу вчених-економістів. У своїх роботах різні дослідники підкреслюють необхідність формування якісної обліково-аналітичної інформації, що забезпечує ефективне управління дебіторською заборгованістю підприємства. Зокрема, наукові напрацювання А. М. Должанського, З. В. Задорожного, заклали методичні основи класифікації, оцінки та контролю дебіторської заборгованості. Дослідники також звертають увагу на специфіку податкового обліку цієї ділянки, що потребує поглибленого аналізу для забезпечення коректного її відображення у фінансовій та податковій звітності. Значний внесок у розвиток фінансового аналізу та системи інформаційного забезпечення управлінських рішень зробили В. Сопко, Л. Нападовська та М. Білик, чії праці слугують фундаментальною основою для формування підходів до оцінки ліквідності та якості дебіторської заборгованості. Подальшого вивчення вимагають питання оцінки дебіторської заборгованості в умовах інфляційної економіки, удосконалення методів її аналізу та формування інформаційного забезпечення управлінських рішень. Сукупність цих аспектів підтверджує актуальність обраної теми та її вагоме наукове значення для сучасної теорії й практики бухгалтерського обліку.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні сутності дебіторської заборгованості та наданні практичних рекомендацій щодо

формування ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю ТОВ «ДІФРЕЙТ».

Для досягнення мети поставлено такі *завдання*:

- розкрити сутність дебіторської заборгованості та визначити її вплив на фінансовий стан підприємства;
- здійснити класифікацію дебіторської заборгованості;
- узагальнити нормативно-правові акти, що регулюють облік та управління дебіторською заборгованістю в Україні;
- дослідити організаційно-технологічні особливості діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» та визначити їх вплив на облікову політику щодо дебіторської заборгованості;
- розкрити документальне оформлення та облік товарної дебіторської заборгованості;
- розкрити документальне оформлення та облік іншої дебіторської заборгованості;
- обґрунтувати можливості цифровізації у процесі обліку дебіторської заборгованості підприємства;
- розкрити завдання та інформаційні джерела аналізу дебіторської заборгованості;
- проаналізувати склад та структуру дебіторської заборгованості ТОВ «ДІФРЕЙТ»;
- здійснити коефіцієнтний аналіз ефективності використання дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ».

Об'єкт дослідження - процес управління дебіторською заборгованістю підприємства в умовах цифровізації бізнесу.

Предмет дослідження - сукупність теоретико-методичних та організаційних аспектів формування обліково-аналітичної інформації як інструмента управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Методи дослідження. Для аналізу формування обліково-аналітичної

інформації та управління дебіторською заборгованістю в ТОВ «ДІФРЕЙТ» застосовувалися такі методи: аналіз фінансової звітності - для оцінки структури та динаміки дебіторської заборгованості; порівняльний аналіз - для зіставлення існуючої практики з нормативними вимогами та кращими практиками; економічне групування - для класифікації заборгованості за термінами та видами контрагентів; логічний аналіз та узагальнення - для формування висновків і практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю.

Інформаційна база дослідження. Інформаційна база дослідження складається з джерел, що дозволяють отримати повну та достовірну інформацію про облік і управління дебіторською заборгованістю на підприємстві ТОВ «ДІФРЕЙТ». До основних джерел належать внутрішні документи підприємства (облікові регістри, аналітичні звіти, дані бухгалтерського обліку), фінансові звіти за останні періоди, а також інформація з облікових систем, що відображає стан розрахунків з контрагентами. Крім того, для теоретичного та методичного обґрунтування використовуються наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів, нормативно-правові акти України щодо бухгалтерського та податкового обліку, а також МСФЗ та НП(С)БО, що регламентують порядок обліку дебіторської заборгованості. Додатковими джерелами слугують офіційні статистичні дані, публікації рейтингових агентств та галузеві аналітичні звіти, що дозволяють оцінити тенденції розвитку транспортно-логістичної сфери та вплив на формування дебіторської заборгованості. Такий комплекс джерел забезпечує всебічний аналіз проблеми та формування рекомендацій для удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю.

Теоретична та практична значущість отриманих результатів. Результати роботи мають теоретичне значення, оскільки здійснено узагальнення наукових підходів до обліку та аналізу дебіторської заборгованості, виокремлено її характеристики, систематизовано

класифікаційні ознаки та запропоновано методичні підходи до формування обліково-аналітичної інформації.

Практична значущість роботи полягає в тому, що отримані результати дозволяють керівництву ТОВ «ДІФРЕЙТ» приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації кредитної політики, скорочення строків погашення заборгованості та підвищення ліквідності підприємства. Крім того, розроблені методики та підходи можуть бути застосовані для інших транспортно-логістичних компаній, що забезпечує їх універсальність та практичну цінність. Отримані результати також сприяють підвищенню ефективності аналітичного забезпечення управлінських рішень та формування надійної інформаційної бази для прогнозування фінансового стану підприємства. В цілому, робота поєднує теоретичні узагальнення з практичними рекомендаціями, що робить її значущою як для наукової спільноти, так і для реальної господарської практики.

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, переліку використаних джерел, додатків. Повний обсяг роботи становить _ сторінки комп'ютерного тексту, у тому числі _ таблиць, _ рисунків, список літератури з _ найменувань, _ додатки.

Результати, представлені у кваліфікаційній магістерській роботі, пройшли апробацію на VII Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Ефективність функціонування господарських структур у сучасних умовах», що відбулася 22 травня 2025 року в м. Полтава (Полтавський державний аграрний університет).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність дебіторської заборгованості та її вплив на фінансовий стан підприємства

У сучасних умовах господарювання більшість підприємств стикається з проблемами нестачі обігових коштів та низькою платоспроможністю значної частини контрагентів. Саме тому ефективне управління зобов'язаннями, зокрема дебіторською заборгованістю, набуває особливої актуальності й потребує застосування дієвих підходів. Для стабільного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання необхідним є налагодження взаємовідносин із покупцями, замовниками, постачальниками та підрядниками, оскільки саме ці взаємозв'язки забезпечують безперервність виробничого процесу та своєчасність реалізації продукції.

Утворення дебіторської заборгованості зумовлене тим, що зустрічне виконання сторонами своїх договірних зобов'язань відбувається нерідко асинхронно. Як правило, одна зі сторін виконує свої зобов'язання першою, що створює для неї право вимоги компенсації, тоді як інша сторона набуває обов'язку сплатити заборгованість у визначеному договором обсязі. У бухгалтерському обліку це проявляється у вигляді активу дебітора на стороні кредитора та відповідного зобов'язання на стороні боржника.

Управління дебіторською заборгованістю є ключовим елементом управління оборотними активами підприємства. Порушення нормального циклу формування та погашення заборгованості може призвести до зниження ліквідності та рентабельності підприємства, а в масштабі економіки країни —

спричинити кризу неплатежів. Особливу увагу слід приділяти ліквідності дебіторської заборгованості, тобто її здатності швидко трансформуватися в грошові кошти без втрати вартості, що включає визначення оптимального обсягу заборгованості, забезпечення її оборотності та оцінку якості.

Процес управління дебіторською заборгованістю можна розглядати як реалізацію основних функцій менеджменту: планування, організація, мотивація та контроль. Планування передбачає ухвалення попередніх фінансових рішень, формування довгострокових цілей та стратегії підприємства, а також визначення послідовності дій і вибір найефективніших процедур для їх реалізації. Організація управління забезпечує координацію діяльності всіх учасників процесу, поділ роботи на функціональні блоки та надання відповідальним особам необхідних повноважень для виконання покладених на них обов'язків.

Мотивація є важливим елементом управління та включає сукупність психологічних чинників, які визначають поведінку працівників і їх ставлення до виконання поставлених завдань. Контроль передбачає розробку стандартів діяльності та порівняння фактичних результатів з установленими показниками, що дозволяє оперативно виявляти відхилення та коригувати процеси.

Таким чином, управління дебіторською заборгованістю є складовою частиною загального управління оборотними активами і одночасно елементом маркетингової політики підприємства, спрямованої на збільшення обсягів реалізації та забезпечення своєчасного погашення заборгованості. Основною метою такого управління є оптимізація загальної суми дебіторської заборгованості та її своєчасне інкасування. Ефективне виконання цих завдань потребує високого рівня кваліфікації персоналу та належної організації управлінських процесів, що сприяє зміцненню фінансової стабільності підприємства.

Практика реформування підприємств показує, що прискорення погашення дебіторської заборгованості є одним із найефективніших способів

підвищення результативності використання внутрішніх резервів. Швидке повернення боргів дозволяє поповнювати обмежені обігові кошти, що забезпечує безперервність фінансових потоків. Професійне управління дебіторською заборгованістю ґрунтується на комплексі фінансових рішень, зокрема: веденні обліку дебіторської заборгованості на кожну звітну дату; проведенні діагностичного аналізу її стану та причин виникнення негативних відхилень; розробленні ефективної політики та впровадженні сучасних методів управління; здійсненні постійного контролю за поточним рівнем і структурою заборгованості [1, с. 463].

Дебіторська заборгованість виникає через уповільнення платіжного обороту та недостатню швидкість руху коштів між учасниками господарських відносин. Вона має подвійний характер: з одного боку, слугує позитивним фінансовим інструментом, що підтримує кредитування покупців і забезпечує гнучкість у розрахунках, а з іншого - є джерелом ризиків, які можуть зменшувати обсяг оборотного капіталу та негативно впливати на фінансові результати. Для ефективного управління заборгованістю необхідне формування чіткої політики, що передбачає контроль за тривалістю заборгованості, її структурою та станом на різних стадіях - від пролонгованої до сумнівної чи безнадійної. Чим довше борг не погашається, тим менша ймовірність його інкасації, що негативно впливає на фінансову стійкість підприємства.

Вплив дебіторської заборгованості на прибуток і фактичну вартість наданого кредиту є суттєвим. Прибуток не завжди відповідає грошовим коштам, оскільки фінансові показники можуть відрізнятися навіть при однаковому русі грошей. Орієнтація виключно на збільшення прибутку інколи призводить до застою грошових потоків і низької їхньої мобільності. Навпаки, управлінські рішення, спрямовані на активізацію руху коштів, сприяють підвищенню ділової активності підприємства та формують основу для подальшого економічного зростання.

Фінансові результати діяльності підприємства не завжди повною мірою відображають його реальний платоспроможний стан. Навіть за умов отримання прибутку суб'єкт господарювання може відчувати нестачу грошових ресурсів, що пояснюється особливостями облікової та податкової системи, в межах яких момент визнання доходу часто не збігається з фактичним надходженням коштів. У зв'язку з цим при аналізі фінансової стійкості доцільно приділяти увагу не лише показникам рентабельності, а й рівню ліквідності та наявності коштів, що можуть бути швидко використані для здійснення розрахунків.

Водночас суттєвою проблемою залишається визначення впливу дебіторської заборгованості на формування грошових потоків підприємства. Особливої актуальності набуває питання оцінювання ризиків неповернення заборгованості та ймовірності її погашення у встановлені строки. Недостатньо опрацьованим також є підхід до аналізу дебіторської заборгованості як потенційного джерела фінансування оборотного капіталу, що зумовлює потребу в подальших дослідженнях у цьому напрямі.

1.2 Класифікація дебіторської заборгованості

При відображенні в системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності дебіторська заборгованість систематизується за низкою критеріїв, зокрема з урахуванням її належності до операційного циклу підприємства, строків погашення, характеру об'єктів, за якими виникли вимоги до боржників, а також рівня дотримання ними договірних зобов'язань.

Ключовою ознакою класифікації дебіторської заборгованості є її поділ на поточну та довгострокову. До поточної дебіторської заборгованості належать суми, що формуються в межах звичайної господарської діяльності підприємства та підлягають погашенню, як правило, протягом року з дати складання балансу. Натомість довгострокова дебіторська заборгованість виникає переважно в

результаті здійснення інвестиційних чи фінансових операцій, а також унаслідок нестандартних або надзвичайних подій, і передбачає отримання коштів у період, що перевищує 12 місяців після звітної дати.

Чинні стандарти бухгалтерського обліку не містять чіткого визначення тривалості нормального операційного циклу, тому на практиці його ототожнюють із типовим циклом діяльності конкретного підприємства. У більшості випадків він становить до одного року, однак для окремих видів економічної діяльності може бути довшим. Відповідно, дебіторська заборгованість, що виникає в межах такого циклу, визнається поточною незалежно від фактичного строку її погашення, навіть якщо він перевищує 12 місяців.

Таким чином, довгострокова дебіторська заборгованість здебільшого не пов'язана з основною операційною діяльністю підприємства та належить до неопераційних фінансових потоків. У випадках, коли окремі активи включають суми, очікувані до отримання як у межах, так і після завершення 12 місяців від дати балансу, підприємство зобов'язане у фінансовій звітності окремо розкривати частину заборгованості, що підлягає погашенню після спливу цього строку.

Оскільки поділ дебіторської заборгованості на поточну та довгострокову здійснюється з урахуванням звітної дати, підприємству необхідно на кожен дату складання балансу проводити аналіз наявної довгострокової заборгованості за окремими боржниками та строками її погашення. У разі, якщо на дату балансу період погашення такої заборгованості скорочується до менш ніж дванадцяти місяців, вона підлягає перекласифікації та відображається у складі поточної дебіторської заборгованості.

У фінансовій звітності підприємства, зокрема в Балансі (Звіті про фінансовий стан), довгострокова дебіторська заборгованість формується за рахунок вимог за активами, переданими у фінансову оренду, заборгованості, оформленої довгостроковими вексельними зобов'язаннями, а також інших видів заборгованості, що мають строк погашення понад один рік.

Поточна дебіторська заборгованість охоплює суми вимог до дебіторів, які виникають у процесі звичайної господарської діяльності підприємства або підлягають погашенню протягом року з дати балансу. До її складу також включається заборгованість зі строком погашення понад 12 місяців, якщо вона формується в межах нормального операційного циклу та очікується до отримання саме в ході цього циклу.

У більшості випадків можна визначити два головних види поточної дебіторської заборгованості: товарну і нетоварну (неопераційну), що відображається на різних рахунках бухгалтерського обліку.

Якщо розглянути класифікацію дебіторської заборгованості відповідно до плану рахунків, то слід зазначити, що дебіторська заборгованість також поділяється на довгострокову та поточну.

Довгострокова дебіторська заборгованість відображається на рахунках Класу 1 «Необоротні активи». Вона представлена наступними субраунками до рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»:

- ✓ 181 – заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду;
- ✓ 182 – довгострокові векселі одержані;
- ✓ 183 – інша дебіторська заборгованість.

Поточна дебіторська заборгованість відображається на рахунках Класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» і представлена рахунками:

- ✓ 36 – розрахунки з покупцями та замовниками;
- ✓ 371 – розрахунки за виданими авансами;
- ✓ 372 – розрахунки з підзвітними особами;
- ✓ 373 – розрахунки за нарахованими доходами;
- ✓ 374 – розрахунки за претензіями;
- ✓ 375 – розрахунки за відшкодуванням завданих збитків;
- ✓ 376 – розрахунки за позичками членам кредитних спілок;
- ✓ 377 – розрахунки з іншими дебіторами;
- ✓ 378 – розрахунки з державними цільовими фондами;

✓ 379 -розрахунки за операціями з деривативами (рис. 1.1).

З урахуванням дотримання строків погашення дебіторську заборгованість поділяють на три групи. До першої групи належить заборгованість, строк погашення якої ще не настав, тобто так звана нормальна дебіторська заборгованість. Другою є заборгованість, що не була сплачена у встановлений договором термін і вважається простроченою. Третю групу становить дебіторська заборгованість, щодо якої минув строк позовної давності, у зв'язку з чим вона визнається безнадійною (рис. 1.2).

Рисунок 1.1 - Класифікація дебіторської заборгованості відповідно до плану рахунків бухгалтерського обліку

Джерело: складено на основі [9]

Дебіторська заборгованість, щодо якої минув строк позовної давності, або щодо якої підприємство має обґрунтовану впевненість у неможливості її погашення боржником називається безнадійною дебіторською заборгованістю. До безнадійної також належить заборгованість, яка не була погашена внаслідок недостатності майна фізичної або юридичної особи, визнаної банкрутом у встановленому законом порядку, або юридичної особи, що перебуває у стадії ліквідації.

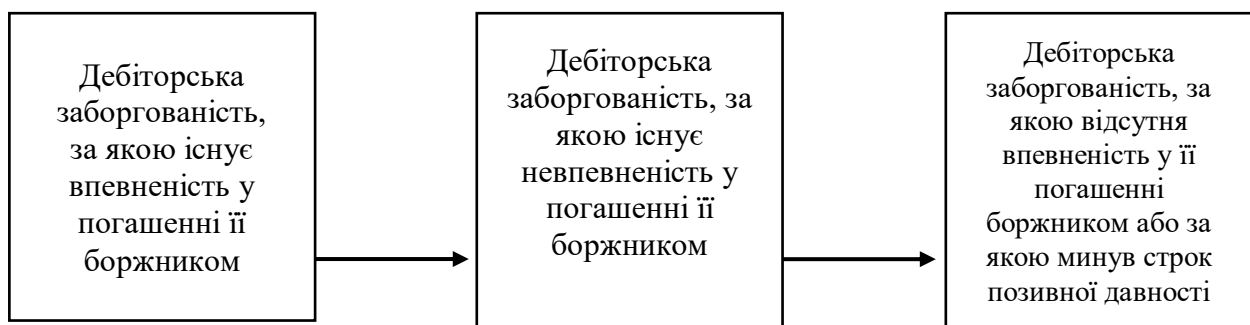

Рисунок 1.2 - Класифікація поточної дебіторської заборгованості з урахуванням дотримання строків її погашення

Джерело: складено на основі [6]

Крім того, безнадійною вважається заборгованість, не покрита коштами, отриманими від реалізації на відкритих аукціонах (публічних торгах) заставного майна боржника, за умови, що застосування інших заходів примусового стягнення не забезпечило повного погашення боргу. До цієї категорії також відноситься заборгованість, стягнення якої стало неможливим унаслідок дії обставин непереборної сили або стихійного лиха, що підтверджено відповідними документами згідно з вимогами законодавства.

Окремо до безнадійної заборгованості зараховується прострочена заборгованість фізичних осіб, які померли, визнані судом безвісти відсутніми, померлими або недієздатними, а також заборгованість осіб, засуджених до позбавлення волі, за якою відсутня реальна можливість її стягнення.

Заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності, визначається як заборгованість, з моменту виникнення якої минуло три роки. Згідно зі статтею 256 Цивільного кодексу України, позовна давність — це строк, протягом якого особа має право звернутися до суду з вимогою захисту свого цивільного права або інтересу. Стаття 257 ЦКУ встановлює, що строк позовної давності для захисту цивільного права становить три роки .

Що стосується зарубіжної практики, то класифікація дебіторської заборгованості ґрунтується переважно на загальних підходах і рекомендаціях, які не мають обов'язкового директивного характеру та залишають підприємствам більше свободи у виборі методів оцінювання.

У міжнародній практиці бухгалтерського обліку дебіторську заборгованість поділяють на поточну та непоточну (довгострокову). У деяких країнах, зокрема в Об'єднаних Арабських Еміратах, довгострокову дебіторську заборгованість додатково класифікують на середньострокову та власне довгострокову залежно від строків її погашення.

У балансі зарубіжних підприємств, особливо в країнах англо-американської облікової системи, дебіторська заборгованість структурується за окремими видами. До них належать рахунки до отримання, які виникають унаслідок надання продавцем короткострокового комерційного кредиту покупцю за відкритим рахунком; за звичайних умов погашення такої заборгованості очікується протягом 30–60 днів. Окрему групу становлять векселі до отримання, а також дебіторська заборгованість, що не пов'язана безпосередньо з реалізацією продукції, товарів або послуг.

У зарубіжній обліковій практиці дебіторська заборгованість за рахунками оцінюється та відображається у фінансовій звітності за чистою вартістю реалізації, що забезпечує більш реалістичне відображення очікуваних грошових надходжень.

Окрім дебіторської заборгованості покупців, у балансі підприємства відображаються й інші її види. Зокрема, в естонській практиці бухгалтерського обліку окремо виокремлюються дебіторська заборгованість дочірніх і материнських

компаній, заборгованість підприємств, пов'язаних між собою, розрахунки з акціонерами, а також інша короткострокова дебіторська заборгованість.

Таким чином, підходи до визначення та класифікації дебіторської заборгованості в українській та зарубіжній обліковій практиці загалом є подібними й не мають суттєвих відмінностей. Як у міжнародному, так і у вітчизняному обліку дебіторська заборгованість трактується як сукупність зобов'язань покупців або інших контрагентів перед підприємством. Відповідно, дебіторами можуть виступати як юридичні, так і фізичні особи, які внаслідок здійснення господарських операцій у минулих періодах заборгували підприємству визначені суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

1.3 Нормативно-правове регулювання обліку та управління дебіторською заборгованістю в Україні

Важливе місце у системі нормативно-правового регулювання дебіторської заборгованості в Україні посідає Податковий кодекс України [5]. Даний нормативно-правовий акт спрямований на впорядкування відносин у сфері справляння податків і зборів та визначає правові засади функціонування податкової системи держави. Податковий кодекс України встановлює права й обов'язки платників податків і зборів, регламентує компетенцію та повноваження контролюючих органів, а також передбачає відповідальність за порушення податкового законодавства.

У контексті дослідження дебіторської заборгованості положення Податкового кодексу України мають важливе значення під час аналізу складу податків і зборів, порядку їх адміністрування, визначення кола платників, а також особливостей податкового обліку операцій, пов'язаних із виникненням, погашенням і списанням дебіторської заборгованості.

Важливим нормативно-правовим актом, що регулює питання обліку дебіторської заборгованості, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ухвалений Верховною Радою України 16 липня 1999 року № 996-XIV [9]. Цей Закон визначає правові засади ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, формулює основні принципи, функції та завдання обліку, а також встановлює загальні вимоги до достовірності та повноти відображення господарських операцій.

У контексті дослідження дебіторської заборгованості норми зазначеного Закону регламентують організацію її бухгалтерського обліку на підприємстві, порядок визнання та оцінки, а також відображення результатів облікових процедур у фінансовій звітності, що забезпечує користувачів інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку та розкриття у фінансовій звітності інформації про дебіторську заборгованість визначаються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [6]. Норми цього стандарту застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форми власності під час визнання, оцінки та узагальнення інформації про дебіторську заборгованість у системі бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Водночас дія НП(С)БО 10 не поширюється на бюджетні установи. Положення стандарту застосовуються з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Момент виникнення дебіторської заборгованості за продукцію, товари та послуги визначається нормами Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [7]. Відповідно до цього стандарту така дебіторська заборгованість визнається активом за умови одночасного виконання таких критеріїв: передання покупцеві ризиків і вигод, пов'язаних із правом власності на продукцію, товари чи інші активи; відсутність у підприємства

подальшого управління та контролю над реалізованими активами; можливість достовірного визначення суми доходу; наявність упевненості у збільшенні економічних вигод підприємства внаслідок здійснення операції, а також можливість достовірного визначення пов'язаних із нею витрат.

Доходи від реалізації продукції, товарів або послуг визнаються у момент їх продажу незалежно від фактичної дати надходження коштів. Відповідно, на ту суму доходу формується первісна (історична) дебіторська заборгованість.

Водночас слід враховувати, що не всі визнані доходи трансформуються у реальні активи, оскільки не вся заборгованість контрагентів буде погашена. У зв'язку з цим безнадійна дебіторська заборгованість підлягає коригуванню шляхом зменшення фінансового результату. Одним із способів такого коригування є віднесення суми безнадійної заборгованості до складу витрат діяльності підприємства.

НП(С)БО 10 також визначає підходи до оцінки дебіторської заборгованості на різних етапах:

- ✓ при зарахуванні її на баланс;
- ✓ відображенні у фінансовій звітності на дату балансу;
- ✓ при списанні як безнадійної.

Спочатку дебіторська заборгованість визнається на балансі за історичною (фактичною) собівартістю, яка відповідає вартості переданих дебітору активів: товарів, нематеріальних активів, виконаних робіт, наданих послуг, сум переданих грошових коштів, нарахованих до одержання відсотків тощо.

НП(С)БО 10 встановлює особливий порядок оцінки дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги. Особливістю цього виду заборгованості є те, що вона відображається на балансі підприємства одночасно з визнанням доходу від реалізації. Первісна вартість реалізованих продукції, товарів, робіт або послуг використовується як база для оцінки такої дебіторської заборгованості.

Сума доходу, що виникає в результаті реалізації, визначається угодою між підприємством і покупцем та вимірюється за справедливою вартістю компенсації, яка була отримана або підлягає отриманню. Згідно з НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», справедлива вартість визначається як сума, за якою актив може бути обміняний або заборгованість погашена в операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами [10].

Поточна дебіторська заборгованість, що не пов'язана з реалізацією продукції або товарів, також відображається за первісною вартістю. Заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію, виконані роботи або надані послуги може бути забезпечена одержаними векселями. У разі оформлення частини заборгованості покупця векселем, ця сума вилучається з категорії дебіторської заборгованості за продукцію та переводиться до категорії «Короткострокові векселі одержані». На такі суми більше не поширюються правила обліку дебіторської заборгованості за продукцію, а облік ведеться за загальними правилами.

При відображенні в балансі дебіторську заборгованість оцінюють за чистою вартістю реалізації, що визначається як різниця між первісною вартістю та резервом сумнівних боргів.

Резерв сумнівних боргів включає частину дебіторської заборгованості, щодо якої існує невпевненість у її погашенні боржниками. Процес формування резерву здійснюється з дотриманням принципу обачності, що передбачає запобігання завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» передбачає три підходи до формування резерву сумнівних боргів:

- виходячи з платоспроможності окремих дебіторів;
- на основі класифікації дебіторської заборгованості;
- враховуючи питому вагу безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг на умовах відстрочки оплати.

Підприємство самостійно обирає спосіб формування резерву сумнівних боргів у межах власної облікової політики. Незалежно від обраного підходу, величина резерву визначається як добуток суми дебіторської заборгованості за продукцію на коефіцієнт сумнівності. Основна відмінність між методами полягає лише у виборі сум дебіторської заборгованості, що враховуються у розрахунку, та способі визначення коефіцієнта сумнівності.

Коефіцієнт сумнівності відображає частку дебіторської заборгованості, щодо повернення якої у підприємства існують сумніви. Зазвичай його значення зростає зі збільшенням строку прострочення платежу. За наявності підстав коефіцієнт сумнівності може застосовуватися і до дебіторської заборгованості, термін оплати якої ще не настав.

Перший метод формування резерву сумнівних боргів ґрунтується на визначенні коефіцієнта сумнівності заборгованості на основі платоспроможності окремих дебіторів. Перевагою цього методу є його узгодженість із податковим обліком. Створення резерву сумнівних боргів можливе за таких умов:

- ✓ заборгованість не забезпечена гарантіями (векселями, заставами, страхуванням);
- ✓ заборгованість не сплачена понад 30 днів від дати, передбаченої договором;
- ✓ підприємство подало заяву до суду про стягнення заборгованості.

Висновки про створення резерву сумнівних боргів формуються на підставі результатів інвентаризації дебіторської заборгованості, проведеної відповідними спеціалістами. Вони повинні містити:

- дату та причини виникнення заборгованості;
- строк її погашення за умовами договору;
- підтвердження відсутності гарантій погашення заборгованості;
- дату подання позовної заяви до суду;
- номер і дату платіжного доручення щодо перерахування мита.

Другий метод формування резерву сумнівних боргів передбачає визначення коефіцієнта сумнівності на основі класифікації дебіторської заборгованості за періодами її виникнення. НП(С)БО 10 надає підприємству право самостійно обирати період для контролю дебіторської заборгованості. Групування заборгованості за строками непогашення здійснюється на розсуд бухгалтера, при цьому доцільно класифікувати заборгованість за періодом до трьох років, що відповідає юридично встановленому строку позовної давності щодо майнових спорів. У першому кварталі цього періоду рекомендовано здійснювати групування за місяцями.

Коефіцієнт сумнівності визначається як частка безнадійної дебіторської заборгованості у загальній сумі заборгованості за обраний період з урахуванням досвіду попередніх років.

Третій метод базується на питомій вазі безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг на умовах відстрочки оплати. Приклад застосування цього методу наведено в додатку 3 до НП(С)БО 10.

Порівняння наведених методів дозволяє виділити їхні переваги та недоліки. Метод формування резерву на основі платоспроможності окремих дебіторів дозволяє оцінювати ризик конкретного боржника і враховує податкові аспекти. Метод класифікації дебіторської заборгованості забезпечує системний підхід до аналізу ризику непогашення заборгованості за періодами її виникнення. Метод, що базується на питомій вазі безнадійних боргів у доході, дає змогу оцінювати ризик у розрізі загального обсягу реалізації та планувати резерви на основі минулого досвіду підприємства.

Отже, дебіторська заборгованість як складова активів підприємства підлягає визначенню та відображенню у фінансовій звітності. Методи оцінки дебіторської заборгованості повинні забезпечувати дотримання принципу обачності, закріпленого у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», згідно з яким вартість активів та доходів підприємства не повинна бути завищена.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ

2.1 Вплив організаційно-технологічних особливостей діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» на облікову політику щодо дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість посідає важливе місце у структурі активів підприємства, а відомості про її обсяг, якісний стан та строки погашення є суттєвими для формування обґрунтованих управлінських рішень. Рівень ефективності управління дебіторською заборгованістю безпосередньо впливає на фінансові результати діяльності підприємства, його платоспроможність і показники рентабельності. У зв'язку з цим організаційно-економічні особливості функціонування ТОВ «ДІФРЕЙТ» відіграють визначальну роль у формуванні облікової політики щодо дебіторської заборгованості, визначаючи підходи до її визнання, оцінки, контролю та відображення у фінансовій звітності.

Організаційно-економічні особливості діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» безпосередньо впливають на формування та реалізацію його облікової політики, зокрема в частині обліку дебіторської заборгованості. Підприємство здійснює діяльність у сфері логістики та надає комплекс логістичних послуг, виконуючи функції посередника між замовниками та безпосередніми виконавцями перевезень. При цьому товариство не має власного транспортного парку, а залучає до виконання послуг сторонніх перевізників — фізичних осіб-підприємців та інших товариств з обмеженою відповідальністю.

Така модель господарської діяльності зумовлює переважання дебіторської заборгованості за надані послуги, оскільки розрахунки із

замовниками, як правило, здійснюються з відстрочкою платежу. Водночас підприємство має зобов'язання перед перевізниками, які нерідко потребують більш оперативної оплати, що підвищує ризик виникнення розриву між надходженням та вибуттям грошових коштів. За цих умов ефективне управління дебіторською заборгованістю набуває особливого значення для забезпечення платоспроможності та фінансової стабільності ТОВ «ДІФРЕЙТ».

Специфіка посередницької діяльності також впливає на порядок визнання доходів і дебіторської заборгованості. Доходи визнаються за фактом надання логістичних послуг відповідно до укладених договорів та підтверджуються актами наданих послуг. Саме з цього моменту в бухгалтерському обліку формується дебіторська заборгованість замовників, величина якої залежить від обсягів наданих послуг, умов оплати та платіжної дисципліни контрагентів [6].

Така специфіка діяльності трансформує дебіторську заборгованість у найбільш вагомий актив підприємства, оскільки фінансовий результат компанії залежить не від експлуатації техніки, а від ефективності управління грошовими потоками та розрахунками. У контексті облікової політики це вимагає впровадження багаторівневого аналітичного обліку, де об'єктом моніторингу виступає не лише окремий контрагент, а кожна конкретна логістична операція (заявка) у розрізі ланцюга «замовник – експедитор – перевізник».

Оскільки ТОВ «ДІФРЕЙТ» фактично акумулює дебіторську заборгованість замовників, яка включає і винагороду компанії, і компенсацію витрат залучених підрядників, виникає потреба у чіткій регламентації моментів визнання доходу та відповідної дебіторської заборгованості, що зазвичай прив'язується до дати повного виконання зобов'язань та отримання належним чином оформлених товаросупровідних документів. Висока залежність від дисципліни сторонніх перевізників щодо надання первинної документації (актів наданих послуг) змушує підприємство закріплювати в обліковій політиці особливі процедури документообігу та інвентаризації розрахунків для підтвердження реальності боргів. Крім того, оперування значною кількістю дрібних підрядників та робота з

відстрочкою платежу для клієнтів підвищує ризик виникнення прострочених боргів, що обґрунтовує необхідність застосування консервативного підходу до розрахунку резерву сумнівних боргів, зокрема за методом класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення. Таким чином, організаційна структура ТОВ «ДІФРЕЙТ» як «безтранспортного» логістичного оператора безпосередньо диктує пріоритетність контрольної та аналітичної функцій облікової політики щодо дебіторської заборгованості як основного інструменту забезпечення ліквідності підприємства.

Вплив цієї моделі на облікову політику ТОВ «ДІФРЕЙТ» проявляється через низку специфічних положень, що регламентують порядок визнання та контролю активів. Зокрема, момент визнання дебіторської заборгованості в обліку компанії чітко прив'язаний до дати підписання Акта наданих транспортно-експедиторських послуг, проте, згідно з внутрішнім регламентом, цей Акт виставляється замовнику виключно після отримання підтвердження факту вивантаження, зафіксованого у товарно-транспортній накладній (ТТН) з відповідною відміткою вантажоодержувача. Таким чином, ТТН виступає обов'язковим додатком, що верифікує реальність дебіторської заборгованості та забезпечує документальну обґрунтованість записів у регістрах бухгалтерського обліку.

Водночас, керуючись нормами НП(С)БО 15 [7] та НП(С)БО 10 [6], підприємство у своїй обліковій політиці чітко розмежовує власну експедиторську винагороду та транзитні кошти, призначені для відшкодування витрат залученого перевізника. Оскільки сукупна дебіторська заборгованість замовника включає обидві ці складові, облік організовано за принципом дзеркального відображення, де виникнення заборгованості клієнта автоматично корелює з визнанням відповідної кредиторської заборгованості перед фактичним виконавцем перевезення.

Окрему увагу приділено контролю документарних ризиків, зумовлених взаємодією з великою кількістю дрібних підрядників, зокрема фізичних осіб-підприємців. В обліковій політиці ТОВ «ДІФРЕЙТ» закріплено сувору

процедуру очікування оригіналів ТТН від перевізників, оскільки затримка у їх наданні безпосередньо впливає на термін виставлення рахунку замовнику та, як наслідок, подовжує період обіговості дебіторської заборгованості. Відтак, дотримання регламенту НП(С)БО 10 інтегровано у загальну систему документообігу підприємства, де Акт наданих послуг фіксує юридичне виникнення боргу, а отримана від підрядника ТТН підтверджує його економічну доцільність. Така інтегрована модель дозволяє ТОВ «ДІФРЕЙТ» зберігати високий рівень контролю над фінансовими потоками без володіння власними транспортними активами, забезпечуючи при цьому достовірність показників ліквідності у фінансовій звітності.

Важливим фінансово-економічним чинником, що суттєво впливає на параметри облікової політики ТОВ «ДІФРЕЙТ», є здійснення міжнародних експедиторських операцій, що неминуче призводить до виникнення дебіторської заборгованості в іноземній валюті. Оскільки розрахунки із закордонними замовниками та підрядниками проводяться у валютних еквівалентах, методологія обліку таких операцій на підприємстві жорстко регламентується нормами НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Це зобов'язує компанію чітко зафіксувати в обліковій політиці правила визнання та перерахунку курсових різниць за монетарними статтями балансу.

Особливістю документообігу в ТОВ «ДІФРЕЙТ» є використання внутрішньої логістичної заявки, яка виступає первинним базисом для фіксації фінансових умов угоди ще до моменту формування бухгалтерських проведення. Саме в цій заявці закріплюється вартість послуг у валюті (зокрема в доларах США) та визначається алгоритм перерахунку у національну валюту. Згідно з вимогами НП(С)БО 21, для офіційного відображення дебіторської заборгованості в обліку та звітності використовується виключно офіційний курс Національного банку України, що діє на дату здійснення операції (дату підписання акта наданих послуг). Проте, враховуючи специфіку банківського обслуговування та необхідність закупівлі валюти для розрахунків із іноземними

перевізниками, у заявці може бути передбачено використання комерційного курсу (наприклад, курсу АТ КБ «ПриватБанк» на день оплати).

Така розбіжність між курсом НБУ та комерційним курсом банку створює необхідність додаткового аналітичного контролю в межах облікової політики. Підприємство змушене здійснювати перерахунок заборгованості на кожну дату балансу та на дату здійснення господарської операції (погашення боргу), фіксуючи курсові різниці, які відносяться до складу інших доходів або витрат. Такий підхід дозволяє ТОВ «ДІФРЕЙТ» забезпечувати безбитковість міжнародних рейсів, нівелюючи валютні ризики через точне відображення реальної суми очікуваних надходжень, що є критично важливим для підтримання фінансової стійкості експедитора на зовнішньоекономічному ринку.

Аналіз точок впливу організаційно-економічних особливостей на облікову політику ТОВ «ДІФРЕЙТ» дозволяє стверджувати, що ключовим аспектом методології є чітке визначення моменту визнання та класифікації дебіторської заборгованості. Враховуючи складний характер логістичних послуг, що надаються підприємством (зокрема організацію мультимодальних та міжнародних перевезень), процес визнання активів регулюється сукупністю норм НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та НП(С)БО 15 «Дохід». Згідно з чинним законодавством, а саме ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, тому в обліковій політиці ТОВ «ДІФРЕЙТ» момент виникнення дебіторської заборгованості жорстко детермінований датою завершення надання послуги. Оскільки підприємство діє як експедитор, такою датою є момент повного виконання зобов'язань перед замовником, що фактично підтверджується датою вивантаження товару в пункті призначення та наступним підписанням Акта наданих транспортно-експедиторських послуг [14].

Така класифікація заборгованості як «поточної» відповідає регламенту НП(С)БО 10, оскільки очікується її погашення протягом операційного циклу

або дванадцяти місяців з дати балансу. Проте складність мультимодальних перевезень, де залучається декілька видів транспорту та сторонніх підрядників, змушує підприємство в межах облікової політики деталізувати критерії визнання доходу, щоб уникнути передчасного відображення активів у балансі. Відповідно до офіційного законодавства, заборгованість замовника визнається лише тоді, коли сума доходу може бути достовірно оцінена, а контроль над результатом наданої послуги переданий клієнту. Це означає, що до моменту отримання підтверджуючих документів від фактичного перевізника (ТТН або СМР з відміткою про отримання вантажу), дебіторська заборгованість вважається непідтвердженою і не може бути відображена в основних регістрах обліку. Таким чином, облікова політика ТОВ «ДІФРЕЙТ» забезпечує повну відповідність принципу обачності та нарахування, закріпленим у національних стандартах, що мінімізує ризики викривлення фінансової звітності через специфічні часові розриви в логістичних ланцюгах.

Наступним критичним елементом облікової політики ТОВ «ДІФРЕЙТ» є встановлення критеріїв сумнівності дебіторської заборгованості та методології формування резерву сумнівних боргів (РСБ). Згідно з вимогами НП(С)БО 10, поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім безнадійної), має відображатися в балансі за чистою реалізаційною вартістю, що вимагає обов'язкового створення резерву. Враховуючи специфіку діяльності підприємства як експедитора, що працює з великою кількістю контрагентів та різними умовами відстрочки платежу (від 3 до 30 днів), найбільш обґрунтованим є вибір методу класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення. Цей метод дозволяє ТОВ «ДІФРЕЙТ» диференціювати борги за ступенем ризику, виходячи з реального досвіду погашення заборгованості в минулих періодах.

Для практичної реалізації цього методу в обліковій політиці ТОВ «ДІФРЕЙТ» використовується алгоритм, наданий в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Алгоритм класифікації дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ» за термінами затримки платежів

Група (інтервал затримки, днів)	Характеристика заборгованості	Коефіцієнт сумнівності (приклад)	Обґрунтування
0 – 30	Поточна заборгованість у межах договору	0,01 (1%)	Стандартний операційний ризик
31 – 60	Короткострокове прострочення	0,05 (5%)	Ризики тимчасової неплатоспроможності
61 – 90	Сумнівна заборгованість	0,20 (20%)	Необхідність претензійної роботи
Понад 181	Безнадійна (до списання)	0,50 (50%)	Ознаки безнадійності за НП(С)БО 10

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

Економічна доцільність використання цього методу полягає у можливості групування дебіторів за інтервалами затримки оплати, що є критично важливим для логістики, де короткострокові затримки часто пов'язані з документообігом, а тривалі (понад 90 днів) — свідчать про високу ймовірність неповернення коштів. Періодичність перегляду та нарахування резерву в ТОВ «ДІФРЕЙТ» доцільно встановити на щоквартальній основі (на дату балансу), що відповідає нормам чинного законодавства щодо звітності. Проте, для цілей внутрішнього менеджменту та контролю ліквідності, аналіз термінів непогашення боргів проводиться щомісяця. Такий підхід забезпечує точність фінансових показників та дозволяє своєчасно визнавати витрати на створення резерву, не викривляючи прибуток підприємства.

Завершальним етапом управління дебіторською заборгованістю в межах облікової політики ТОВ «ДІФРЕЙТ» є чітка регламентація процедур ідентифікації та списання безнадійних боргів. Згідно з методологією НП(С)БО 10, безнадійна дебіторська заборгованість визначається як поточна заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності. Для підприємства, що спеціалізується на допоміжній транспортній діяльності, встановлення жорстких критеріїв безнадійності є критично важливим аспектом, оскільки процес

списання таких активів безпосередньо впливає на формування фінансового результату звітного періоду. В обліковій політиці ТОВ «ДІФРЕЙТ» закріплено сукупність критеріїв, що відповідають вимогам чинного законодавства та враховують специфіку експедиторських договорів. Основним критерієм виступає вплив загального строку позовної давності, що зазвичай становить три роки, проте в логістичній практиці відлік цього терміну чітко прив'язується до дати фактичного виконання перевезення, зафіксованої у ТТН. Окрім часового чинника, підставою для визнання боргу безнадійним є офіційне підтвердження ліквідації контрагента (замовника або підрядника-ФОП) через отримання відповідного витягу з Єдиного державного реєстру. Також до уваги беруться судові рішення про визнання боржника банкрутом за умови недостатності його ліквідаційної маси для задоволення вимог кредиторів, а також отримання постанов виконавчої служби про неможливість стягнення боргу через відсутність у контрагента активів. Враховуючи міжнародний характер діяльності компанії, окремим критерієм визначено дію форс-мажорних обставин, підтверджених належним чином, що унеможливлюють виконання розрахунків за закордонними контрактами. Специфічною рисою облікової політики ТОВ «ДІФРЕЙТ» є те, що списання безнадійної заборгованості замовника здійснюється насамперед за рахунок раніше сформованого резерву сумнівних боргів, а у разі його дефіциту — шляхом віднесення суми до складу інших операційних витрат. Такий підхід забезпечує своєчасне очищення балансу підприємства від неліквідних активів, що дозволяє підтримувати високу якість фінансової звітності та відображати реальний стан ліквідності компанії в умовах динамічного ринку логістичних послуг.

Економічна доцільність та необхідність підтримання високого рівня ліквідності ТОВ «ДІФРЕЙТ» вимагають впровадження багаторівневої системи аналітичного обліку та суворого регламенту контролю дебіторської заборгованості. Оскільки компанія функціонує як експедитор, де кожна операція залучає різних підрядників та має індивідуальні умови оплати,

узагальненого обліку в розрізі лише контрагентів є недостатньо. Облікова політика підприємства передбачає деталізацію аналітичних даних до рівня кожної окремої логістичної заявки, що дозволяє відстежувати рентабельність конкретного перевезення та контролювати дзеркальність розрахунків між замовником і фактичним перевізником. Такий підхід мінімізує ризики виникнення неконтрольованої простроченої заборгованості та дозволяє ідентифікувати проблемні зони на ранніх етапах.

У табл. 2.2 узагальнено регламент контрольних процедур, які впроваджені в облікову політику підприємства для мінімізації ризиків неповернення коштів.

Таблиця 2.2 – Матриця системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ»

Об'єкт контролю	Рівень деталізації в обліку	Періодичність та методи контролю	Мета заходу
Поточні розрахунки за замовленнями	Окрема логістична заявка (номер/дата)	Щоденний моніторинг очікуваних надходжень	Запобігання касовим розривам
Контрагенти (замовники/ФОП)	Картка контрагента за договорами	Щомісячний аналіз оборотно-сальдової відомості	Оцінка загального рівня концентрації боргу
Документальне підтвердження	Реєстр отриманих оригіналів ТТН/CMR	Щотижнева перевірка наявності документів	Забезпечення юридичної сили дебіторської заборгованості
Реальність заборгованості	Акт звірки взаєморозрахунків	Щоквартальна обов'язкова звірка з дебіторами	Підтвердження суми активів перед датою балансу
Безнадійна заборгованість	Юридичний статус контрагента (ЄДР)	Перевірка статусу при досягненні строку 90+ днів	Своєчасне списання або звернення до суду

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

Важливим інструментом підтвердження реальності активів є регламентована процедура інвентаризації розрахунків. Згідно з вимогами чинного законодавства та внутрішніх стандартів ТОВ «ДІФРЕЙТ», інвентаризація проводиться не лише перед складанням річної фінансової звітності, а й

періодично протягом року за встановленим графіком. Це передбачає обов'язкове надсилання актів звірки взаєморозрахунків усім дебіторам, що дозволяє узгодити суми заборгованості, виявити розбіжності в документальному підтвердженні (наприклад, відсутність оригіналів ТТН) та підтвердити правовий статус боргів для можливого нарахування резерву сумнівних боргів.

Підсумовуючи дослідження організаційно-економічних особливостей діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ», слід зазначити, що облікова політика підприємства щодо дебіторської заборгованості є прямим відображенням його бізнес-моделі як логістичного оператора, що працює за КВЕД 52.29. Відсутність власного транспортного парку та залучення широкої мережі підрядників (ФОП та ТОВ) формують специфічний підхід до документального підтвердження активів: дебіторська заборгованість визнається на підставі Акта наданих послуг, проте її юридична та економічна обґрунтованість згідно з регламентом НП(С)БО 10 цілком залежить від наявності ТТН із відміткою про вивантаження.

Галузева специфіка розрахунків, що поєднує тривалі відстрочки платежів (до 30 днів) із терміновими розрахунками за окремими заявками, вимагає від підприємства застосування найбільш точного методу оцінки активів — класифікації заборгованості за строками її непогашення. Це дозволяє ТОВ «ДІФРЕЙТ» на щоквартальній основі формувати резерв сумнівних боргів, забезпечуючи дотримання принципу обачності та відображення заборгованості за чистою реалізаційною вартістю.

Валютний фактор, зумовлений здійсненням міжнародних перевезень, додає до облікової політики вимоги НП(С)БО 21 щодо перерахунку курсових різниць. Використання внутрішніх логістичних заявок для фіксації курсів (НБУ або комерційних банків) дозволяє компанії нівелювати ризики валютних коливань та підтримувати рентабельність операцій. Водночас економічна доцільність диктує необхідність ведення глибокого аналітичного обліку в розрізі кожної окремої заявки, що у поєднанні з регулярною інвентаризацією та звіркою розрахунків, мінімізує ризики виникнення безнадійної заборгованості.

Таким чином, інтеграція норм НП(С)БО 10, НП(С)БО 15 та НП(С)БО 21 у специфічні процеси транспортно-експедиторської діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» дозволяє сформувати дієву систему бухгалтерського обліку. Вона не лише забезпечує достовірність фінансової звітності, а й виступає головним інструментом управління ліквідністю, трансформуючи контроль дебіторської заборгованості у стратегічний механізм забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах динамічного ринку.

2.2 Документальне оформлення та облік товарної дебіторської заборгованості

У межах даного підрозділу досліджується порядок формування та відображення в обліку товарної дебіторської заборгованості, яка виникає в процесі реалізації товарів та надання послуг. Специфіка ТОВ «ДІФРЕЙТ» полягає в тому, що документальне підтвердження активів має відповідати не лише загальним вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а й враховувати галузеві норми кожної сфери діяльності. Зокрема, реалізація товарів потребує оформлення видаткових накладних, складське зберігання — відповідних актів приймання-передачі та складських квитанцій, а допоміжна діяльність у сфері транспорту — актів наданих послуг та транспортної документації.

Системний підхід до документального оформлення є критично важливим для ТОВ «ДІФРЕЙТ», оскільки дебіторська заборгованість за різними напрямками діяльності має неоднакові терміни обіговості та рівні ризику. Відтак, організація обліку на субрахунках 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» та 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» потребує глибокої аналітичної деталізації, що дозволяє менеджменту отримувати достовірну

інформацію про платоспроможність контрагентів у розрізі кожного виду комерційної діяльності» [31].

У системі документообігу ТОВ «ДІФРЕЙТ» логістична заявка виконує функцію деталізуючого регламенту, що трансформує загальні наміри сторін, викладені у рамковому договорі, у конкретну господарську операцію. Для забезпечення ефективного контролю за виникненням дебіторської заборгованості та точної ідентифікації активів на підприємстві застосовується класифікація заявок за декількома ключовими ознаками:

У табл. 2.3 систематизовано зв'язок між категоріями логістичних заявок та особливостями відображення дебіторської заборгованості в інформаційній системі обліку підприємства.

Таблиця 2.3 – Вплив класифікації заявок на формування дебіторської заборгованості ТОВ «ДІФРЕЙТ»

Ознака класифікації	Види заявок (категорії для обліку)	Вплив на дебіторську заборгованість
За географією	Внутрішні (UAH) / Міжнародні (USD, EUR)	Визначає вибір рахунку (361/362) та нарахування курсових різниць за НП(С)БО 21
За формою розрахунків	Передплата / Відстрочка платежу (14–30 днів)	Впливає на класифікацію заборгованості (поточна/аванси) та терміни інкасації
За валютним застереженням	Фіксований курс / Курс НБУ на дату оплати / Комерційний курс	Визначає алгоритм розрахунку кінцевої суми претензії до замовника
За структурою доходу	Чиста винагорода / Транзитні платежі (відшкодування підрядникам)	Обумовлює дзеркальне відображення дебіторської та кредиторської заборгованості

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

Представлена класифікація логістичних заявок у ТОВ «ДІФРЕЙТ» дозволяє систематизувати первинну інформацію для потреб бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту. Через розподіл заявок за географією, формою розрахунків та валютними застереженнями підприємство забезпечує автоматизацію вибору рахунків обліку (361 або 362) та алгоритмів нарахування

курсів різниць згідно з НП(С)БО 21. Використання такої деталізації на етапі ініціювання операції дозволяє трансформувати складні умови експедиторських договорів у структуровані облікові дані, що є необхідною умовою для коректного визнання дебіторської заборгованості, контролю термінів її погашення та обґрунтованого формування резерву сумнівних боргів відповідно до НП(С)БО 10.

У логістичній діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» товарно-транспортна накладна (ТТН) - для внутрішніх перевезень, та CMR - для міжнародних сполучень, виступають фундаментальними первинними документами, що підтверджують реальність здійсненої господарської операції та правомірність визнання активу. Згідно з Правилами перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, ТТН є єдиним обов'язковим документом, який верифікує рух товарно-матеріальних цінностей та факт надання послуг. Оскільки підприємство функціонує як експедитор і залучає до виконання робіт сторонніх підрядників, роль цих документів у формуванні дебіторської заборгованості набуває особливого значення, адже саме підпис вантажоодержувача в графі про отримання вантажу є для бухгалтерії єдиним юридичним доказом успішного надання послуги. Дата фактичного отримання товару, зафіксована у ТТН або CMR, визначає момент переходу ризиків та виникнення впевненості у отриманні майбутніх економічних вигод, що відповідає критеріям визнання активів згідно з НП(С)БО 10.

У внутрішньому документообігу ТОВ «ДІФРЕЙТ» діє суворий регламент, за яким Акт наданих транспортно-експедиторських послуг, що безпосередньо генерує бухгалтерські проведення за дебіторською заборгованістю на рахунках 361 та 362, не може бути підписаний без наявності підтвердженої транспортної накладної. Таким чином, ТТН та CMR виступають базовими верифікаторами, що гарантують достовірність заборгованості в балансі та захищають підприємство від ризиків визнання операцій «безтоварними» з боку контролюючих органів. Крім того, наявність належним чином оформлених транспортних документів є критичною для підтвердження

податкових зобов'язань з ПДВ та ведення успішної претензійної роботи у разі порушення замовниками термінів оплати.

Для оптимізації облікового процесу в ТОВ «ДІФРЕЙТ» використовується система електронної реєстрації транспортних документів, де кожна накладна прив'язується до конкретної логістичної заявки. Це дозволяє бухгалтерській службі в режимі реального часу ідентифікувати операції, за якими фактичне постачання відбулося, але офіційне визнання дебіторської заборгованості затримується через відсутність оригіналів паперових носіїв. Отже, транспортна документація в ТОВ «ДІФРЕЙТ» інтегрує фізичні процеси переміщення вантажів у правове поле бухгалтерського обліку, забезпечуючи юридичну обґрунтованість, реальність та прозорість формування дебіторської заборгованості підприємства.

Завершальним етапом документального оформлення, що легалізує виникнення дебіторської заборгованості в обліковій системі ТОВ «ДІФРЕЙТ», є оформлення Рахунку-фактури (Інвойсу) та підписання Акта наданих послуг. Згідно з вимогами Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», саме Акт наданих послуг виконує роль первинного документа, що фіксує факт здійснення господарської операції та стає безпосередньою підставою для відображення доходу на рахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» та відповідного активу на рахунках 361 або 362. У практиці ТОВ «ДІФРЕЙТ» Рахунок-фактура (Інвойс) зазвичай виступає документом-пропозицією, що містить реквізити для оплати та деталізацію вартості, проте для міжнародних перевезень (відповідно до Закону про експорт послуг) належним чином оплачений Інвойс може прирівнюватися до Акта, що значно спрощує документообіг із закордонними контрагентами.

Порядок складання цих документів у ТОВ «ДІФРЕЙТ» суворо регламентований внутрішнім графіком документообігу: після отримання підтвердження про вивантаження (ТТН/CMR) відповідальний менеджер ініціює створення документа в обліковій програмі, забезпечуючи точну відповідність суми та валюти параметрам, що були попередньо закріплені у логістичній

заявці. Підписання Акта наданих послуг сторонами засвідчує відсутність претензій до якості та обсягу наданого експедиторського обслуговування, що з точки зору НП(С)БО 10 перетворює заборгованість із «очікуваної» на «узгоджену». Для підприємства цей момент є критичним, оскільки саме від дати Акта починається відлік терміну відстрочки платежу, встановленого договором, і саме ця дата визначає податкові зобов'язання з ПДВ за правилом «першої події» (якщо оплата не надійшла раніше).

Особлива увага в ТОВ «ДІФРЕЙТ» приділяється дзеркальності оформлення актів: отримання Акта від фактичного перевізника-підрядника має передувати або відбуватися одночасно з виставленням Акта кінцевому замовнику. Це дозволяє уникнути розривів у визнанні доходів та витрат, а також забезпечує достовірність аналітичного обліку за кожною логістичною операцією. У разі використання електронного документообігу (ЕДО), дата накладання кваліфікованого електронного підпису (КЕП) на Акт вважається датою остаточного визнання дебіторської заборгованості, що значно пришвидшує обіговість активів компанії. Таким чином, Акт наданих послуг та Рахунок-фактура в ТОВ «ДІФРЕЙТ» є фінальними інструментами фіксації боргу, які консолідують інформацію з усіх попередніх етапів (договору, заявки та ТТН) у юридично значущу форму для бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Синтетичний облік дебіторської заборгованості в ТОВ «ДІФРЕЙТ» організовано відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств. Оскільки компанія здійснює розрахунки з вітчизняними замовниками у національній валюті, головним регістром для узагальнення інформації про стан розрахунків є субрахунок 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями». Цей рахунок є активним: за дебетом відображається виникнення заборгованості замовника перед ТОВ «ДІФРЕЙТ» у момент підписання Акта наданих послуг або відвантаження товарів, а за кредитом — її погашення (надходження грошових коштів на банківський рахунок) або списання.

У табл. 2.4 наведено кореспонденцію рахунків з обліку дебіторської заборгованості, що застосовується в інформаційній системі досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.4 – Відображення в обліку операцій щодо утворення та списання товарної дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ»

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Документ
1	Відображення доходу від надання експедиторських послуг (або реалізації товарів)	361	703 (702)	Акт наданих послуг / Видаткова накладна
2	Нарахування податкових зобов'язань з ПДВ (20%)	703 (702)	641/ПДВ	Податкова накладна
3	Отримання оплати від замовника на банківський рахунок (погашення заборгованості)	311	361	Виписка банку
4	Відображення дебіторської заборгованості за виданими авансами (наприклад, перевізнику)	371	311	Платіжна інструкція
5	Зарахування дебіторської заборгованості замовника та кредиторської заборгованості (взаємозалік)	631	361	Акт взаємозаліку (зустрічних вимог)
6	Нарахування резерву сумнівних боргів (РСБ) на дату балансу	944	38	Бухгалтерська довідка-розрахунок
7	Списання безнадійної дебіторської заборгованості за рахунок створеного резерву	38	361	Наказ керівника, Акт інвентаризації
8	Списання безнадійної заборгованості (якщо резерв не створювався або його недостатньо)	944	361	Наказ керівника, Бухгалтерська довідка

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

Враховуючи багатoproфiльнiсть дiяльностi пiдприємства (експедицiйнi послуги, торгiвля, оренда), синтетичного обліку на рiвнi субрахунку 361 недостатньо для ефективного управлiння фiнансами. Тому ключове значення має глибока аналітична деталізація, яка в ТОВ «ДІФРЕЙТ» реалізується через розбудову багаторівневої системи аналітичних рахунків (субконто). Облік ведеться не лише в розрізі окремих контрагентів та договорів, а й обов'язково деталізується до рівня кожної окремої логістичної заявки або рахунку-фактури. Така необхідність зумовлена специфікою експедиторських послуг, де одна замовлення може

включати різні складові (винагороду, відшкодування витрат підрядників, додаткові складські послуги), що потребують окремого контролю оплати.

В обліковій системі ТОВ «ДІФРЕЙТ» облік дебіторської заборгованості нерозривно пов'язаний із податковими наслідками, що регулюються Податковим кодексом України. Ключовим чинником, який визначає момент виникнення податкових зобов'язань та впливає на оцінку дебіторської заборгованості, є правило «першої події». Відповідно до п. 187.1 ПКУ, податкові зобов'язання з ПДВ нараховуються або на дату зарахування коштів від покупця (передоплата), або на дату відвантаження товарів чи підписання Акта наданих послуг.

Для ТОВ «ДІФРЕЙТ» цей механізм має наступні практичні наслідки:

1. При виникненні дебіторської заборгованості (Подія — Акт): Сума боргу на рахунку 361 відображається у повному обсязі з урахуванням ПДВ (20% для внутрішніх перевезень). Це означає, що актив підприємства включає податкову складову, яку компанія зобов'язана перерахувати до бюджету, навіть якщо гроші від клієнта ще не отримані.
2. При отриманні авансу (Подія — Оплата): Дебіторська заборгованість за послугами ще не виникла (виникає кредиторська заборгованість перед клієнтом), проте податкові зобов'язання вже фіксуються. Це потребує чіткого розмежування в аналітиці: сума майбутнього доходу та сума ПДВ.
3. Міжнародні операції (Ставка 0%): Враховуючи специфіку експедирування міжнародних вантажів, ТОВ «ДІФРЕЙТ» застосовує нульову ставку ПДВ. У такому випадку сума дебіторської заборгованості в обліку збігається з чистою вартістю послуг, що спрощує подальший розрахунок курсових різниць за НП(С)БО 21, якщо замовником є нерезидент.

Ефективність управління дебіторською заборгованістю в ТОВ «ДІФРЕЙТ» безпосередньо залежить від злагодженості графіку документообігу. Оскільки підприємство залучає до виконання замовлень сторонніх перевізників (підрядників), шлях первинного документа від моменту розвантаження до

моменту відображення в обліку складається з кількох етапів, кожен з яких впливає на ліквідність компанії.

2.3 Документальне оформлення та облік іншої дебіторської заборгованості

Незважаючи на те, що на поточному етапі господарської діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» зосереджує облік виключно на рахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями», наявність диверсифікованого переліку видів діяльності за КВЕД (зокрема, оренда, консультування та складське господарство) створює передумови для виникнення іншої дебіторської заборгованості. Згідно з методологією НП(С)БО 10, така заборгованість не пов'язана з основною реалізацією товарів чи послуг і має обліковуватися на рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами». Впровадження обліку на цьому рахунку стало б доцільним у разі розширення операцій за межі транспортно-експедиторського обслуговування (рис. 2.1).

Зокрема, за умови активізації діяльності у сфері оренди власного нерухомого майна (КВЕД 68.20) або надання консультаційних послуг (КВЕД 70.22), підприємство мало б використовувати субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами». Документальним підтвердженням такої заборгованості виступали б договори оренди та щомісячні акти наданих послуг, які не є специфічно логістичними. Крім того, специфіка транспортного оброблення вантажів (КВЕД 52.24) потенційно передбачає виникнення заборгованості за претензіями до підрядників у разі псування майна, що вимагало б застосування субрахунку 374. У такому випадку базою для бухгалтерських проведення ставали б комерційні акти та офіційно визнані листи-претензії.

Ще одним важливим аспектом є облік авансів виданих (субрахунок 371), що є типовим для взаємодії з державними структурами або великими

інфраструктурними об'єктами, наприклад, при оплаті залізничних тарифів чи портових зборів наперед. Хоча зараз такі витрати можуть інтегруватися в загальну вартість послуг, їх виокремлення дозволило б точніше контролювати рух грошових коштів. Таким чином, хоча фактична відсутність залишків на рахунку 37 свідчить про концентрацію компанії на основній моделі бізнесу, розуміння механізмів документального оформлення іншої дебіторської заборгованості є необхідним для забезпечення масштабованості облікової системи ТОВ «ДІФРЕЙТ» у майбутньому.

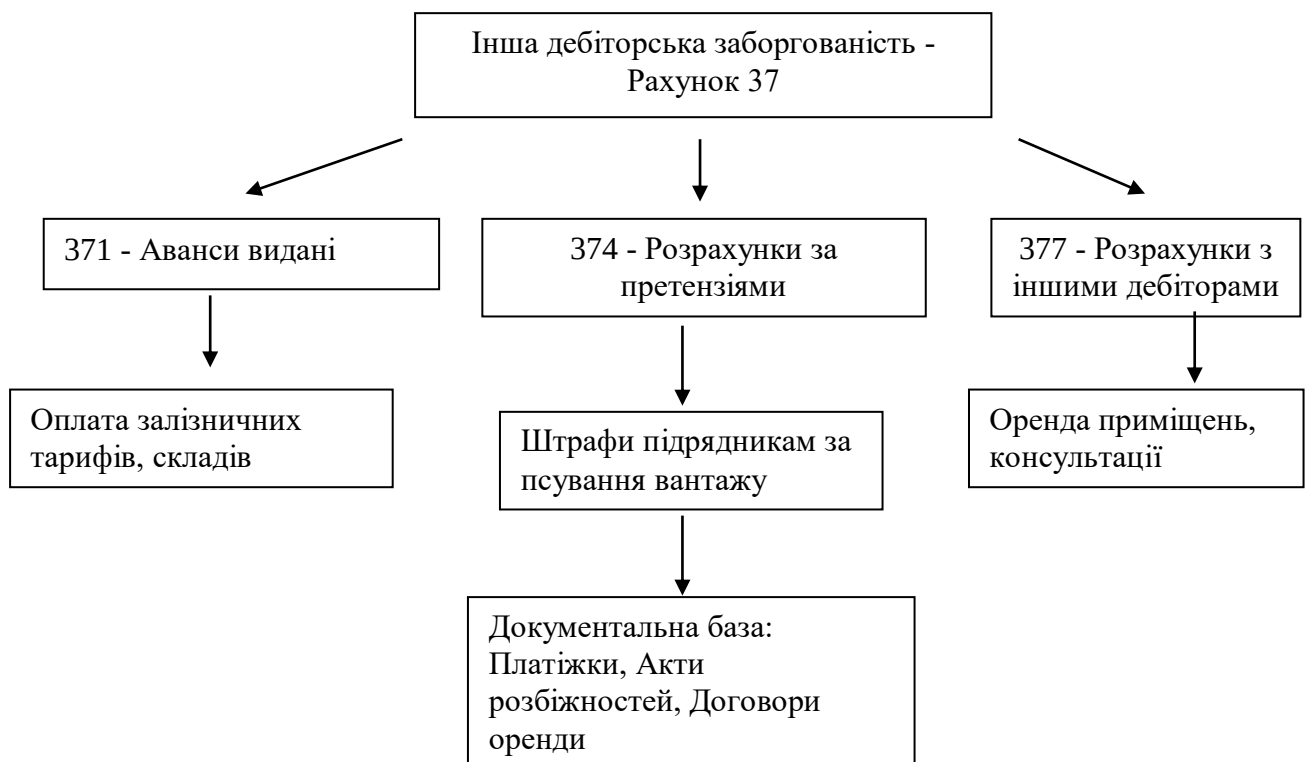

Рисунок 2.1 – Структура іншої дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ»

Джерело: складено автором за даними досліджуваного підприємства

З огляду на представлений рисунок, документальне оформлення операцій за рахунком 37 «Розрахунки з різними дебіторами» має базуватися на суворому дотриманні хронології господарських подій. Зокрема, при виникненні дебіторської

заборгованості за претензіями (субрахунок 374), яка є найбільш імовірною для експедиторської компанії, процедура оформлення повинна включати:

1. Складання комерційного акта або акта про розбіжності (у разі виявлення нестачі чи пошкодження вантажу під час транспортування/складування).
2. Формування претензійного листа, до якого додаються розрахунки збитків та копії транспортних документів (CMR, ТТН).
3. Відображення в обліку на підставі письмового визнання претензії винною стороною або рішення суду.

Типову схему бухгалтерських проведення при врегулюванні претензійних спорів наведено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Відображення в обліку операцій по формуванню дебіторської заборгованості за виставленими претензіями

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Первинний документ
1	Виставлено претензію перевізнику за псування вантажу (у сумі збитків)	374	631	Претензійний лист, Акт розбіжностей
2	Визнано претензію залізничною компанією (штрафи, пені)	374	715	Рішення суду або лист-визнання
3	Нараховано дебіторську заборгованість за страховим відшкодуванням	374	719	Страховий акт (аварійний сертифікат)
4	Надійшли кошти від винної сторони на поточний рахунок (погашення ДЗ)	311	374	Платіжна інструкція, виписка банку
5	Списання заборгованості за претензією у разі відмови судом	944	374	Рішення суду (постанова)

Джерело: сформовано автором на основі [31]

Для розрахунків за виданими авансами (субрахунок 371), які ТОВ «ДІФРЕЙТ» може сплачувати на користь портових операторів або залізниці, первинними документами мають виступати платіжні інструкції та рахунки-фактури. Важливо зауважити, що згідно з принципом обачності, така заборгованість потребує періодичної інвентаризації шляхом складання актів звірки взаєморозрахунків, що дозволяє мінімізувати ризики перетворення поточної дебіторської заборгованості у безнадійну.

Типові бухгалтерські проведення з обліку виданих авансів виникати у ТОВ «ДІФРЕЙТ», систематизовано у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Відображення в обліку операцій щодо формування дебіторської заборгованості за виданими авансами

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Первинний документ
1	Перерахування авансу (передплати) портовому оператору або залізниці	371	631	Платіжна інструкція, банківська виписка
2	Відображення податкового кредиту з ПДВ (за умови отримання ПН)	641	715	Податкова накладна, зареєстрована в ЄРПН
3	Залік виданого авансу при отриманні акта наданих послуг (закриття дебіторської заборгованості)	631	719	Акт наданих послуг, довідка бухгалтерії
4	Отримано послуги (навантаження, зберігання, тариф) на суму авансу	92,93,20	631	Акт наданих послуг, ТТН
5	Повернення авансу на рахунок (у разі розірвання договору або недопоставки)	311	371	Платіжна інструкція, виписка банку
6	Списання простроченої (безнадійної) заборгованості за авансами	944,84	371	Наказ керівника, Акт інвентаризації

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

Аналіз потенційної структури іншої дебіторської заборгованості свідчить, що її виокремлення в обліковій системі ТОВ «ДІФРЕЙТ» дозволить забезпечити прозорість фінансових потоків та підвищити якість управління оборотними активами підприємства в умовах диверсифікації послуг».

Окрему увагу в контексті розширення зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» слід приділити потенційному виникненню дебіторської заборгованості за маркетинговими послугами та бонусними програмами. У сучасній практиці міжнародного експедирування поширеним інструментом стимулювання є нарахування ретро-бонусів (пост-оплатних знижок) від глобальних логістичних мереж, морських ліній або сервісних компаній (операторів паливних карток, платних доріг тощо).

Згідно НП(С)БО 10, накопичення бонусів, які підлягають виплаті підприємству грошовими коштами, за своєю суттю не є оплатою за реалізовані

транспортні послуги, а отже, має відображатися у складі іншої дебіторської заборгованості на субрахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Для забезпечення достовірності фінансової звітності та чіткого розмежування операційних доходів від допоміжних заохочувальних виплат, пропонується використовувати наступну схему відображення бонусних операцій (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Відображення в обліку операцій щодо формування дебіторської заборгованості за отриманими бонусами

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Первинний документ
1	Визнання права на отримання бонусу (ретро-знижки) від партнера	377	719	Акт зарахування бонусів, розрахунок-коригування
2	Нарахування ПДВ на суму маркетингових/бонусних послуг (за наявності)	719	641	Податкова накладна
3	Надходження коштів на поточний рахунок як виплата бонусу	311	377	Платіжна інструкція, виписка банку
4	Залік нарахованого бонусу в рахунок майбутніх послуг партнера (за згодою)	631	377	Акт взаємозаліку, бухгалтерська довідка

Джерело: сформовано автором на основі [31]

Дослідження показало, що на поточному етапі ТОВ «ДІФРЕЙТ» застосовує спрощений підхід до обліку, концентруючи майже всі розрахунки на рахунку 361. Проте специфіка експедиторської діяльності (КВЕД 52.29) об'єктивно потребує впровадження рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» для чіткого розмежування основної виручки та інших операційних активів.

Зокрема, використання субрахунку 374 дозволить підприємству ефективно контролювати претензійну роботу з перевізниками, а субрахунок 377 - відокремити бонуси та ретро-знижки від доходів за основними послугами. Такий підхід забезпечить прозорість фінансової звітності, дозволить уникнути викривлення показників оборотності дебіторської заборгованості та створить базу для надійного контролю за авансами, виданими стратегічним партнерам

(портам та залізниці). Удосконалення документального оформлення цих операцій через систему актів звірки та комерційних актів є необхідним кроком для мінімізації фінансових ризиків ТОВ «ДІФРЕЙТ» у майбутньому.

2.4 Вплив цифровізації на процес обліку та управління дебіторською заборгованістю підприємства

В умовах динамічного розвитку ринку логістичних послуг та посилення вимог до швидкості обміну інформацією, цифровізація облікових процесів стає стратегічним пріоритетом для ТОВ «ДІФРЕЙТ». Основним інструментом автоматизації фінансово-господарської діяльності на досліджуваному підприємстві є комплексна інформаційна система класу ERP (або спеціалізоване програмне рішення для обліку та управління), яка дозволяє інтегрувати облік дебіторської заборгованості в єдиний цифровий простір та забезпечує високу точність аналітичних даних. Одним із ключових аспектів впливу цифровізації на стан розрахунків у ТОВ «ДІФРЕЙТ» є впровадження системи електронного документообігу (ЕДО) через сервіс «Вчасно». Завдяки цьому сервісу підприємство отримало змогу здійснювати миттєву передачу актів наданих послуг та рахунків-фактур клієнтам по всьому світу. У даному контексті дебіторська заборгованість визнається в обліковій системі фактично в момент накладання електронного цифрового підпису обома сторонами, що повністю нівелює часові затримки, притаманні традиційному паперовому документообігу. Окрім прискорення оборотності коштів, використання сервісу «Вчасно» забезпечує належне документальне підтвердження заборгованості для податкових органів та судових інстанцій, оскільки кожен документ має зафіксований цифровий слід та статус підписання, доступний для моніторингу в режимі реального часу [31].

Цифровізація дозволяє ТОВ «ДІФРЕЙТ» реалізувати багаторівневу модель аналітичного обліку дебіторської заборгованості. Програмний комплекс автоматично групує заборгованість за контрагентами, договорами та конкретними документами розрахунків, що дає змогу бухгалтерії здійснювати точковий контроль за кожним окремим логістичним проєктом. Важливою функцією системи є автоматизоване формування звітності за строками виникнення заборгованості, де програма самостійно класифікує борги на поточні, сумнівні та прострочені за встановленими інтервалами. Це дозволяє менеджменту компанії вчасно ідентифікувати проблемних контрагентів та автоматично обмежувати надання нових послуг за умови перевищення встановленого кредитного ліміту.

Особливе значення цифровізація має для управління дебіторською заборгованістю у іноземній валюті, що є невід’ємною складовою міжнародної діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ». Функціонал використовуваної автоматизованої системи обліку забезпечує автоматичне завантаження актуальних курсів НБУ та проведення перерахунку курсових різниць на дату балансу або на дату здійснення господарської операції. Такий підхід виключає ризик виникнення помилок, пов’язаних із людським фактором, та гарантує достовірність відображення фінансового результату від операційної діяльності.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що синергія комплексної інформаційної системи обліку та сервісу електронного документообігу трансформувала процес управління дебіторською заборгованістю ТОВ «ДІФРЕЙТ» з пасивного фіксування минулих подій на інструмент активного фінансового менеджменту. Такий підхід забезпечує не лише оперативність відображення даних у реєстрах бухгалтерського обліку, а й створює надійне підґрунтя для контролю та стратегічного планування грошових потоків підприємства. Впровадження цифрових інструментів забезпечило прозорість розрахунків, підвищило платіжну дисципліну контрагентів та створило надійну

базу для прийняття стратегічних управлінських рішень у сфері оптимізації оборотного капіталу підприємства.

Наступним стратегічним етапом цифровізації облікових процесів у ТОВ «ДІФРЕЙТ» є поглиблене налаштування аналітичного обліку в інформаційній системі керування ресурсами підприємства, що базується на детальній структуризації заборгованості за визначеними аналітичними розрізами (субконто). Такий підхід дозволяє забезпечити багатовимірний контроль розрахунків у розрізі окремих договорів, логістичних заявок та часових інтервалів виникнення боргу, що відповідає методологічним засадам вітчизняних стандартів обліку. Для логістичної компанії, яка оперує великою кількістю дрібних та середніх замовлень, критично важливим є перехід від загального агрегованого обліку до персоніфікованого моніторингу кожної господарської операції.

З цією метою в програмному середовищі підприємства реалізовано трирівневу модель аналітики, що включає такі розрізи як «Контрагент», «Договір» та «Документ розрахунків». Дана ієрархія дозволяє обліковій службі ТОВ «ДІФРЕЙТ» здійснювати комплексний контроль не лише за загальним сальдо взаєморозрахунків з конкретним клієнтом, а й деталізувати заборгованість до рівня окремого інвойсу, рахунку-фактури або конкретної заявки на перевезення.

Така деталізація забезпечує високу прозорість обліку, оскільки в будь-який момент часу бухгалтер або фінансовий менеджер може ідентифікувати, за яким саме логістичним маршрутом чи замовленням не надійшла оплата, та які терміни прострочення існують за конкретним документом. Більше того, наявність спеціалізованого аналітичного розрізу «Документ розрахунків» в інформаційній системі обліку дозволяє автоматизувати процес заліку авансів та коректно розподіляти вхідні платежі. Це мінімізує ризики виникнення штучної заборгованості через помилки в ідентифікації призначень платежів та забезпечує дотримання принципу відповідності доходів і витрат.

Автоматизація ідентифікації розрахункових документів сприяє формуванню достовірної бази для подальшої класифікації дебіторської заборгованості за термінами її виникнення.

Застосування трирівневої аналітики в ТОВ «ДІФРЕЙТ» стає фундаментом для побудови ефективної системи управління дебіторською заборгованістю, оскільки дозволяє проводити глибокий аналіз платіжної дисципліни замовників та формувати індивідуальні стратегії взаємодії з кожним контрагентом на основі об'єктивних даних про історію розрахунків (рис. 2.2).

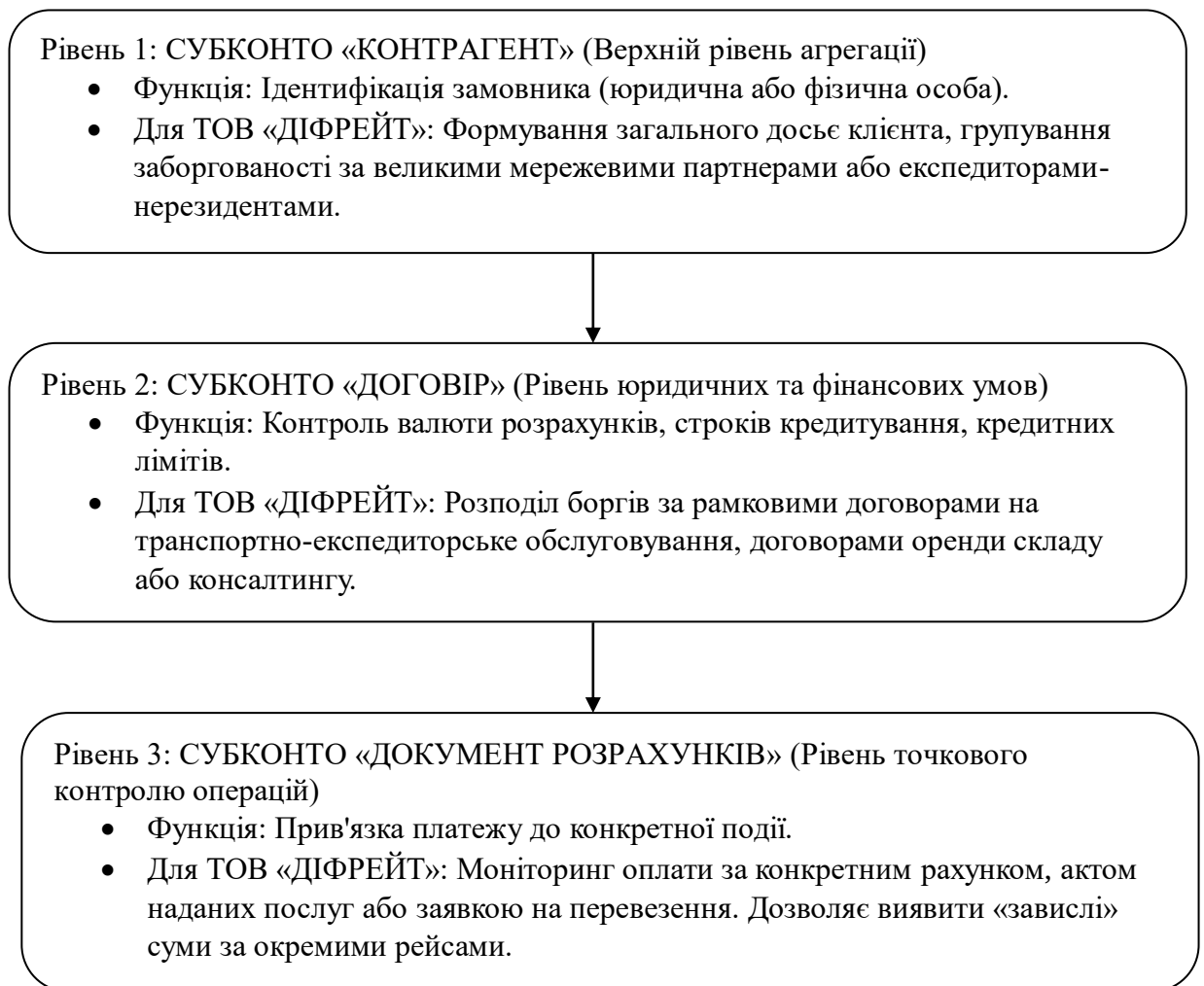

Рисунок 2.2 - Модель трирівневої аналітики дебіторської заборгованості ТОВ «ДІФРЕЙТ» в автоматизованій системі обліку

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

Важливим інструментом оперативного управління фінансовою стійкістю ТОВ «ДІФРЕЙТ» є функціонал автоматизованої інформаційної системи щодо моніторингу строків погашення дебіторської заборгованості. Використання інтегрованих інструментів аналізу заборгованості за строками боргу (Aging Report) дозволяє підприємству відійти від ручного контролю оплат і перейти до системного менеджменту активів. Такий підхід забезпечує своєчасне виявлення прострочених сум та формування бази для розрахунку резервів відповідно до вимог національних стандартів. Програма в автоматичному режимі класифікує заборгованість за часовими інтервалами (0–30 днів, 31–60 днів, 61–90 днів та понад 90 днів), базуючись на датах виникнення боргу та умовах оплати, зафіксованих у договорах з клієнтами.

Для транспортно-експедиторської діяльності такий підхід має критичне значення, оскільки він дозволяє фінансовій службі ТОВ «ДІФРЕЙТ» миттєво ідентифікувати проблемні рахунки на ранніх етапах прострочення. Своєчасне виявлення заборгованості в інтервалі 31–60 днів дає змогу менеджменту розпочати превентивну претензійну роботу, не доводячи ситуацію до перетворення дебіторської заборгованості на безнадійну. Автоматизація цього процесу мінімізує вплив людського фактору та забезпечує керівництво об'єктивною картиною реального стану ліквідності підприємства.

У табл. 2.8 наведено розроблений регламент контрольних процедур, який інтегрується в облікову політику підприємства для мінімізації фінансових втрат.

Окрім візуалізації прострочення, інформаційна система дозволяє налаштовувати автоматичну розсилку нагадувань контрагентам про наближення дати платежу, що значно зміцнює платіжну дисципліну та прискорює оборотність оборотних коштів. Таким чином, використання аналітичних звітів автоматизованої системи обліку перетворює її з інструмента фіксації минулих подій на активний механізм попередження фінансових втрат ,

що є необхідною умовою ефективного функціонування ТОВ «ДІФРЕЙТ» у конкурентному логістичному середовищі.

Таблиця 2.8 – Регламент дій персоналу ТОВ «ДІФРЕЙТ» залежно від строків виникнення заборгованості

Статус заборгованості	Термін (дні)	Дії відповідальних осіб підприємства
Поточна	0-30	Моніторинг планових надходжень, надсилання рахунків через «Вчасно».
Короткострокове прострочення	31-60	М'яке нагадування (телефонний дзвінок, e-mail), звірка документів.
Критичне прострочення	61-90	Офіційна претензійна робота, призупинення надання послуг за договором.
Сумнівна / Безнадійна	Понад 90	Передача справи юристам, формування резерву сумнівних боргів.

Джерело: сформовано автором на основі власних досліджень

Цифровізація управління дебіторською заборгованістю в ТОВ «ДІФРЕЙТ» включає використання превентивних методів контролю, серед яких ключове місце посідає функціонал обмеження надання послуг при перевищенні встановленого кредитного ліміту. В інформаційній системі обліку даний механізм реалізований через налаштування параметрів у картці договору з контрагентом, де фіксується показник «Допустима сума заборгованості». Такий інструмент дозволяє автоматизувати дотримання кредитної політики підприємства та запобігати надмірній концентрації кредитного ризику в межах окремих замовників.

Це дозволяє підприємству автоматизувати виконання кредитної політики, встановлюючи індивідуальні фінансові межі для кожного замовника логістичних послуг залежно від його платоспроможності та історії взаємовідносин.

Для ТОВ «ДІФРЕЙТ» практичне застосування кредитного ліміту означає, що при спробі оформлення нової заявки на перевезення або створенні акта наданих послуг клієнту, який вже має неоплачені рахунки на суму, що

перевищує встановлений ліміт, програма автоматично видає попередження або блокує можливість проведення документа. Такий алгоритм «жорсткого» або «м'якого» контролю дозволяє уникнути неконтрольованого зростання дебіторської заборгованості та спонукає замовників до дотримання платіжної дисципліни.

Впровадження автоматизованого контролю лімітів у використовуваний інформаційній системі дозволяє фінансовому менеджеру зосередитися на аналізі причин виникнення боргів замість ручної перевірки кожного замовлення. Це забезпечує надійний захист обігових коштів підприємства від ризиків неповернення та дозволяє формувати оптимальний портфель замовлень, зважаючи на реальний фінансовий стан контрагентів. Оптимізація контрольних процедур сприяє підвищенню ефективності управління дебіторською заборгованістю як ключовим елементом оборотного капіталу логістичного підприємства. У підсумку, інтеграція контролю кредитних лімітів у загальну систему обліку ТОВ «ДІФРЕЙТ» значно знижує ймовірність виникнення касових розривів та сприяє стабільному розвитку компанії в умовах високої волатильності ринку.

Специфіка діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» як міжнародного експедитора передбачає постійну взаємодію з іноземними замовниками та перевізниками, що зумовлює виникнення значних обсягів дебіторської заборгованості в іноземній валюті (переважно в доларах США та євро). Згідно з вимогами НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», така заборгованість є монетарною статтею балансу, а отже, потребує регулярного перерахунку.

Використання автоматизованої системи обліку дозволяє ТОВ «ДІФРЕЙТ» повністю автоматизувати процес управління валютними активами. Програмний комплекс щоденно в автоматичному режимі завантажує актуальні курси валют, встановлені Національним банком України, що забезпечує точність первинних записів. Перерахунок курсових різниць здійснюється системою автоматично у двох випадках: на дату здійснення господарської

операції (наприклад, при погашенні заборгованості клієнтом) та на дату балансу (останній день звітного періоду), що повністю відповідає вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку.

Автоматизація розрахунку курсових різниць має суттєвий вплив на ефективність облікового процесу в ТОВ «ДІФРЕЙТ». По-перше, це мінімізує ризик виникнення помилок у розрахунках доходів (субрахунок 714) та витрат (субрахунок 945) від курсових різниць, що безпосередньо впливає на точність визначення фінансового результату до оподаткування. По-друге, бухгалтерська служба звільняється від необхідності проведення трудомістких ручних розрахунків за кожним окремим інвойсом, що особливо важливо при великій кількості дрібних міжнародних відправлень.

Таким чином, цифровізація валютного контролю в автоматизованій системі обліку забезпечує відповідність облікової політики ТОВ «ДІФРЕЙТ» законодавчим нормам України та дозволяє керівництву отримувати реальну оцінку вартості дебіторської заборгованості в національній валюті, враховуючи поточну ринкову кон'юнктуру та коливання валютних курсів. Це створює надійне інформаційне підґрунтя для прийняття управлінських рішень щодо хеджування валютних ризиків та оптимізації фінансових результатів підприємства.

Завершальним етапом у системі цифрового управління дебіторською заборгованістю ТОВ «ДІФРЕЙТ» є автоматизація процесу верифікації залишків через функціонал формування актів звірки взаєморозрахунків в інтегрованій інформаційній системі обліку. У сучасних умовах логістичного бізнесу, де щоденно здійснюється велика кількість транзакцій за різними напрямками та валютами, ручне звіряння даних є неефективним та ризикованим. Програмний комплекс дозволяє бухгалтеру за кілька секунд сформувати деталізований звіт за будь-який обраний період у розрізі окремих договорів або за всіма операціями з конкретним контрагентом одночасно.

Для ТОВ «ДІФРЕЙТ» автоматичне формування актів звірки виконує функцію головного інструменту підтвердження суми заборгованості та оперативного виявлення розбіжностей. Завдяки високій швидкості генерації документів, підприємство має можливість здійснювати щомісячний моніторинг розрахунків, не чекаючи завершення річного звітного періоду. Це дозволяє вчасно виявляти «технічні» розбіжності (наприклад, неоформлені акти виконаних робіт або помилки у призначенні платежів), що є критично важливим для підтримання актуальності бази даних та запобігання конфліктним ситуаціям із замовниками.

Важливою перевагою цифрового підходу є можливість безпосереднього вивантаження сформованого акта звірки з автоматизованої системи обліку у сервіс електронного документообігу для його подальшого підписання електронним цифровим підписом. Такий замкнений цикл — від автоматичного формування документа до його миттєвого підтвердження контрагентом за допомогою ЕЦП — забезпечує ТОВ «ДІФРЕЙТ» надійну доказову базу у разі виникнення судових спорів. Таким чином, автоматизація звірок не лише оптимізує робочий час бухгалтерської служби, а й виступає гарантом достовірності показників дебіторської заборгованості, відображених у фінансовій звітності підприємства.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI

3.1 Завдання та інформаційні джерела аналізу дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість є одним із найважливіших елементів оборотних активів підприємства та відображає суму боргів, які належать підприємству від інших юридичних і фізичних осіб за відвантажені товари, надані послуги або виконані роботи. У сучасних умовах господарювання вона виступає не лише як інструмент стимулювання попиту через надання товарних кредитів, а й як об'єкт підвищеного фінансового ризику. Ефективне управління дебіторською заборгованістю має критичне значення для забезпечення фінансової стабільності та платоспроможності господарюючого суб'єкта [12]. Неконтрольоване зростання боргових вимог призводить до імобілізації обігових коштів, виникнення дефіциту ліквідності та потреби у залученні дорогих зовнішніх запозичень для підтримання операційної діяльності.

Складність управління цим активом обумовлює необхідність проведення регулярного та всебічного аналізу. Основними завданнями аналізу дебіторської заборгованості підприємства є: оцінка стану, складу та структури дебіторської заборгованості в динаміці; визначення частки дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних активів; аналіз якості дебіторської заборгованості за термінами виникнення та ймовірністю погашення; розрахунок та оцінка показників оборотності дебіторської заборгованості; виявлення сумнівної та безнадійної заборгованості; розробка рекомендацій щодо оптимізації управління дебіторською заборгованістю [13].

Окрім зазначеного, аналітична робота має бути спрямована на виявлення причин виникнення прострочених боргів та оцінку ефективності кредитної політики щодо конкретних груп контрагентів. Глибока діагностика дозволяє встановити оптимальне співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю, що є запорукою мінімізації фінансового циклу. Системний підхід до реалізації цих завдань дає змогу менеджменту ТОВ «ДІФРЕЙТ» не лише контролювати поточний стан розрахунків, а й прогнозувати майбутні грошові потоки, забезпечуючи високий рівень інвестиційної привабливості підприємства.

Інформаційною базою для проведення аналізу дебіторської заборгованості підприємства слугують дані фінансової звітності: Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати та Примітки до річної фінансової звітності. Окрім зовнішньої звітності, для отримання об'єктивної картини фінансового стану ТОВ «ДІФРЕЙТ» залучаються дані внутрішнього бухгалтерського обліку, зокрема оборотно-сальдові відомості за рахунками 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами». Це дозволяє проводити деталізацію заборгованості за конкретними контрагентами та термінами виконання договірних зобов'язань, що є критично важливим для оперативного управління ліквідністю.

Методика аналізу дебіторської заборгованості включає горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз. Горизонтальний аналіз дає змогу оцінити динаміку абсолютних показників заборгованості протягом кількох звітних періодів, виявляючи загальні тенденції до її зростання чи скорочення. Вертикальний аналіз спрямований на дослідження структури дебіторського портфеля, визначення питомої ваги окремих видів заборгованості у загальній вартості активів та оцінку якості дебіторської заборгованості за віковим складом [16]. Таке комплексне поєднання методів дозволяє не лише констатувати стан розрахунків на певну дату, а й прогнозувати ризики виникнення прострочених платежів.

Коефіцієнтний аналіз базується на розрахунку системи відносних показників, які характеризують ефективність управління дебіторською заборгованістю підприємства [15-18]. Основними індикаторами у цій системі є коефіцієнти оборотності та періоди погашення боргів, що відображають швидкість трансформації дебіторської заборгованості у грошові кошти. Використання коефіцієнтного методу дозволяє зіставити темпи зростання виручки з темпами накопичення боргів, а також оцінити ступінь відволікання капіталу підприємства з обороту в розрахунки з контрагентами. Систематизація цих показників та джерел їх формування представлена у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Інформаційні джерела для аналізу дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ»

№	Джерело інформації	Показники для аналізу
1	Баланс (Звіт про фінансовий стан)	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги
2	Звіт про фінансові результати	Чистий дохід від реалізації
3	Примітки до фінансової звітності	Розшифровка дебіторської заборгованості
4	Оборотно-сальдова відомість	Рух дебіторської заборгованості
5	Аналітичні регістри	Первинні документи, платіжна дисципліна

Джерело: сформовано автором на основі [13].

Ефективність проведення аналітичних процедур безпосередньо залежить від якості та повноти сформованої інформаційної бази. Представлені джерела (табл. 3.1) формують комплексну базу для аналізу дебіторської заборгованості підприємства, що дозволяє поєднати дані зовнішньої фінансової звітності з внутрішніми реєстрами бухгалтерського обліку. Такий підхід забезпечує можливість не лише констатувати стан заборгованості на певну дату згідно з Балансом, а й оцінювати її динаміку та якість, спираючись на Примітки до річної звітності та дані про чистий дохід зі Звіту про фінансові результати.

Для глибинного дослідження платіжної дисципліни контрагентів ТОВ «ДІФРЕЙТ» необхідно залучати дані аналітичного обліку, зокрема оборотно-сальдові відомості за рахунками 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами». Це дозволяє здійснювати моніторинг руху коштів у розрізі кожного окремого дебітора та конкретних договорів, що є основою для оперативного управління фінансовою стійкістю. Використання первинних документів, таких як акти звірки розрахунків та товарно-транспортні накладні, забезпечує юридичну обґрунтованість аналізу та можливість своєчасного виявлення сумнівної заборгованості.

Систематизація зазначених джерел інформації є передумовою для застосування методики горизонтального, вертикального та коефіцієнтного аналізу. Поєднання кількісних показників звітності з якісною характеристикою термінів виникнення боргів дозволяє керівництву підприємства розробляти ефективну кредитну політику та мінімізувати ризики іммобілізації оборотних коштів. Таким чином, сформована інформаційна база є достатньою для об'єктивної оцінки стану розрахунків ТОВ «ДІФРЕЙТ» та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

3.2 Аналіз складу та структури дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ДІФРЕЙТ» (код ЄДРПОУ 44384970) є підприємством транспортно-логістичної галузі, основним видом діяльності якого є інша допоміжна діяльність у сфері транспорту (КВЕД 52.29). Підприємство було засноване 15 липня 2021 року [20]. Будучи відносно молодим суб'єктом господарювання, компанія функціонує у висококонкурентному середовищі, що вимагає гнучкості у розрахунках із замовниками. Специфіка

логістичного бізнесу передбачає значний часовий лаг між моментом надання послуги та її фактичною оплатою, що об'єктивно зумовлює наявність вагомих обсягів дебіторської заборгованості в структурі активів.

Динамічний розвиток ТОВ «ДІФРЕЙТ» у початковий період діяльності вимагає ретельного моніторингу фінансових результатів, оскільки агресивне завоювання частки ринку часто супроводжується лояльними умовами кредитування клієнтів. Це, своєю чергою, підвищує ризики втрати ліквідності через несвоєчасне повернення коштів. Для детального аналізу стану дебіторської заборгованості, оцінки її реальності та впливу на загальну результативність роботи компанії, проведемо оцінку динаміки основних показників за 2022-2024 роки.

Такий підхід дозволить зіставити темпи зростання доходів підприємства із темпами накопичення боргів, виявивши критичні точки у взаємовідносинах з контрагентами. Систематизація даних фінансової звітності за трирічний період створює необхідне підґрунтя для встановлення закономірностей у зміні майнового стану та фінансової стійкості логістичного оператора (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Основні фінансово-економічні показники ТОВ «ДІФРЕЙТ» за 2022–2024 роки

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024/2022
Чистий дохід, тис. грн	9 845,5	11 628,3	13 826,5	+3 981,0
Собівартість, тис. грн	8 124,2	9 687,8	11 532,4	+3 408,2
Чистий прибуток, тис. грн	412,3	559,2	728,2	+315,9
Активи, тис. грн	3 156,8	4 189,5	6 869,1	+3 712,3
Оборотні активи, тис. грн	2 834,2	3 756,8	6 213,5	+3 379,3
Власний капітал, тис. грн	424,7	1 084,4	1 915,2	+1 490,5

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

На основі аналізу основних фінансово-економічних показників ТОВ «ДІФРЕЙТ» за період 2022–2024 років можна констатувати стійку тенденцію до зростання масштабів діяльності підприємства та зміцнення його фінансового стану. Протягом досліджуваного періоду чистий дохід компанії демонстрував позитивну динаміку, збільшившись з 9 845,5 тис. грн у 2022 році до 13 826,5 тис. грн у 2024 році, що свідчить про розширення присутності на ринку транспортно-логістичних послуг. Попри випереджальне зростання собівартості, яка за три роки зросла на 3 408,2 тис. грн, підприємству вдалося забезпечити стабільне нарощування чистого прибутку, обсяг якого у 2024 році досяг 728,2 тис. грн, що на 76,6% більше порівняно з базовим 2022 роком.

Особливої уваги заслуговує стрімке розширення майнового потенціалу ТОВ «ДІФРЕЙТ»: загальна вартість активів зросла більш ніж удвічі — з 3 156,8 тис. грн до 6 869,1 тис. грн. Цей приріст забезпечений переважно за рахунок оборотних активів, обсяг яких у 2024 році склав 6 213,5 тис. грн, що підкреслює високу мобільність майна підприємства. Паралельно із ростом активів відбулося значне зміцнення власного капіталу, який збільшився на 1 490,5 тис. грн за аналізований період. Така динаміка свідчить про високу самоокупність бізнесу та підвищення фінансової незалежності компанії, оскільки темпи приросту власного капіталу дозволяють фінансувати розвиток підприємства без критичної залежності від зовнішніх запозичень.

Аналіз дебіторської заборгованості ТОВ «ДІФРЕЙТ» за період 2022–2024 років свідчить про суттєве розширення обсягів розрахунків з контрагентами та державними інституціями. Протягом досліджуваного періоду загальна сума дебіторської заборгованості зросла майже вдвічі, збільшившись з 2 268,5 тис. грн до 4 496,3 тис. грн. Таке стрімке зростання, що становить 198,2% відносно базового року, відображає активну комерційну діяльність підприємства на ринку логістичних послуг, проте водночас вказує на значне відволікання власних коштів з господарського обороту. Основним драйвером нарощення загальної суми боргу стала заборгованість за основною діяльністю, що

потребує детального вивчення її структури та темпів приросту за кожною складовою групою (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Динаміка дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ» за 2022–2024 роки

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення	Темп, %
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1 856,4	2 478,6	3 896,2	+2 039,8	209,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	124,5	156,8	187,3	+62,8	150,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	287,6	346,2	412,8	+125,2	143,5
Всього	2 268,5	2 981,6	4 496,3	+2 227,8	198,2

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

На основі отриманих результатів горизонтального аналізу можна стверджувати, що найбільш динамічною статтею є дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги, обсяг якої за три роки зріс на 2 039,8 тис. грн або на 209,9%. Це свідчить про те, що підприємство активно використовує інструменти товарного кредитування для стимулювання продажів, оскільки саме ця стаття забезпечила левову частку загального приросту. Помірно зростала заборгованість за розрахунками з бюджетом (темп росту 150,4%) та інша поточна дебіторська заборгованість, яка збільшилася на 125,2 тис. грн. Підсумовуючи, загальне абсолютне відхилення у розмірі +2 227,8 тис. грн підтверджує зміну масштабів діяльності, але випереджальні темпи зростання боргу за товари (209,9%) порівняно із загальним темпом (198,2%) сигналізують про необхідність перегляду умов надання відстрочок платежів для покупців.

Дослідження складу дебіторської заборгованості ТОВ «ДІФРЕЙТ» упродовж 2022–2024 років демонструє чітку концентрацію коштів у розрахунках з покупцями та замовниками. Аналіз питомої ваги окремих компонентів дозволяє простежити пріоритети в кредитній політиці підприємства та оцінити ризики, пов'язані з галузевою специфікою транспортно-логістичного бізнесу. Протягом трирічного періоду структура заборгованості залишалася відносно стабільною за переліком статей, проте зазнала внутрішніх трансформацій, які відображають стратегічну орієнтацію компанії на розширення основної операційної діяльності та поступову мінімізацію другорядних фінансових вимог (табл 3.4).

Таблиця 3.4 – Структура дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ» за 2022–2024 роки

Показник	2022 р., %	2023 р., %	2024 р., %	Відхилення 2024/2022
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	81,8	83,1	86,6	+4,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	5,5	5,3	4,2	–1,3
Інша поточна Дебіторська заборгованість	12,7	11,6	9,2	–3,5
Разом	100,0	100,0	100,0	0,0

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

Результати вертикального аналізу свідчать про те, що ключовим елементом структури є дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги, частка якої послідовно зростала з 81,8% у 2022 році до 86,6% у 2024 році. Таке зростання питомої ваги на 4,8 відсоткових пунктів підтверджує, що основний масив боргів сформований безпосередньо в межах надання логістичних послуг. Водночас спостерігається тенденція до скорочення частки

інших складових: питома вага заборгованості за розрахунками з бюджетом зменшилася на 1,3 в.п. (до 4,2%), а іншої поточної дебіторської заборгованості — на 3,5 в.п., склавши наприкінці періоду 9,2%. Отже, домінування операційної заборгованості у загальній структурі (понад 86%) робить фінансовий стан підприємства критично залежним від платіжної дисципліни клієнтів, що вимагає запровадження жорсткішого контролю за термінами погашення боргів.

Дослідження питокої ваги дебіторської заборгованості у загальному обсязі оборотних активів є критично важливим для розуміння якості балансу ТОВ «ДІФРЕЙТ» та його здатності до швидкого перетворення активів у грошову форму. Цей показник демонструє частку ресурсів підприємства, що тимчасово вилучені з господарського обороту та перебувають у розпорядженні контрагентів. Протягом 2022–2024 років спостерігалось масштабне розширення діяльності компанії, що підтверджується зростанням загальної суми оборотних активів на +3 379,3 тис. грн. Паралельно із цим відбувалося й абсолютне накопичення дебіторської заборгованості, сума якої на кінець досліджуваного періоду досягла 4 496,3 тис. грн, що обумовлює необхідність оцінки того, чи є таке зростання контрольованим відносно загальних темпів розвитку підприємства (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Частка дебіторської заборгованості в оборотних активах ТОВ «ДІФРЕЙТ» за 2022–2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Оборотні активи, тис. грн	2 834,2	3 756,8	6 213,5	+3 379,3
Дебіторська заборгованість, тис. Грн	2 268,5	2 981,6	4 496,3	+2 227,8
Частка ДЗ в оборотних активах, %	80,0	79,4	72,4	–7,6

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

За результатами розрахунків можна стверджувати, що попри значне збільшення обсягів боргу в грошовому еквіваленті, структура оборотних активів ТОВ «ДІФРЕЙТ» зазнала якісної трансформації у бік зниження частки дебіторів. Зокрема, частка заборгованості в оборотних активах послідовно зменшувалася: з 80,0% у 2022 році до 79,4% у 2023 році, досягнувши показника 72,4% у 2024 році. Загальне відхилення склало -7,6 відсоткових пунктів, що є позитивним сигналом, оскільки темпи зростання інших складових оборотного капіталу (грошових коштів або запасів) випереджали темпи накопичення боргів. Проте, попри позитивну тенденцію до зниження, рівень у 72,4% все ще залишається критично високим порівняно з оптимальними значеннями, що свідчить про високу залежність фінансового стану підприємства від платіжної дисципліни клієнтів та необхідність впровадження заходів з прискорення інкасації коштів.

Важливим етапом дослідження є групування дебіторської заборгованості ТОВ «ДІФРЕЙТ» за строками її виникнення, оскільки тривалість перебування коштів у розрахунках безпосередньо корелює з імовірністю їх повного погашення. Своєчасний моніторинг вікового складу заборгованості дозволяє менеджменту ідентифікувати «вузькі місця» у взаємовідносинах з клієнтами та вчасно диференціювати платоспроможних партнерів від тих, чия заборгованість переходить у категорію сумнівної. Станом на кінець 2024 року загальний обсяг заборгованості у розмірі 4 496,3 тис. грн розподілений між різними часовими інтервалами, що відображає поточну ефективність кредитної політики та дієвість інкасаційних заходів підприємства (табл. 3.6).

Аналіз якості дебіторської заборгованості свідчить, що більша її частина є поточною та має високу ймовірність погашення: борги зі строком до 30 днів складають 2 697,8 тис. грн, або 60,0% від загальної суми. Разом із групою «31–60 днів», яка займає 21,0%, частка якісної та задовільної заборгованості становить 81,0%, що є позитивним показником для логістичного сектору. Однак занепокоєння викликає наявність значної частки сумнівної та

проблемної заборгованості: 11,0% боргів мають термін протермінування від двох до трьох місяців, а ще 8,0% (359,7 тис. грн) припадає на заборгованість понад 90 днів, включаючи 2,0% безнадійних боргів. Це вказує на необхідність активізації претензійно-позовної роботи та формування резерву сумнівних боргів для мінімізації негативного впливу на фінансовий результат ТОВ «ДІФРЕЙТ».

Таблиця 3.6 — Структура дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ» за термінами погашення у 2024 році

Строк погашення	Сума, тис. Грн	Питома вага, %	Якість
До 30 днів (поточна)	2 697,8	60,0	Якісна
31-60 днів	944,8	21,0	Задовільна
61-90 днів	494,6	11,0	Сумнівна
91-180 днів	269,8	6,0	Проблемна
Понад 180 днів	89,9	2,0	Безнадійна
Разом	4 496,3	100,0	—

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

Для забезпечення фінансової стійкості ТОВ «ДІФРЕЙТ» критично важливо, щоб темпи нарощення виручки не відставали від темпів зростання дебіторської заборгованості. Оптимальним вважається стан, при якому дохід зростає швидше за борги покупців, що свідчить про ефективне управління розрахунками та прискорення оборотності коштів. Проте дані за 2022–2024 роки вказують на формування певної диспропорції в діяльності компанії: при значному зростанні чистого доходу спостерігається ще стрімкіша динаміка збільшення заборгованості контрагентів. Такий розрив потребує детального кількісного оцінювання за допомогою коефіцієнта співвідношення темпів росту, що дозволить визначити ступінь відволікання капіталу з обороту (табл. 3.7).

Результати розрахунків свідчать про наявність негативної тенденції випереджального зростання дебіторської заборгованості над чистим доходом ТОВ «ДІФРЕЙТ». Якщо чистий дохід у 2024 році порівняно з 2022 роком зріс

на 40,4% (темп 140,4%), то обсяг дебіторської заборгованості за цей же період збільшився майже вдвічі, продемонструвавши темп росту 198,2%. Це призвело до зростання коефіцієнта співвідношення з 1,00 до 1,41, що свідчить про погіршення якості управління розрахунками.

Таблиця 3.7 — Співвідношення темпів зростання дебіторської заборгованості та чистого доходу ТОВ «ДІФРЕЙТ» за 2022-2024 рр

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Чистий дохід, тис. грн	9 845,5	11 628,3	13 826,5
Темп зростання доходу, %	100,0	118,1	140,4
Дебіторська заборгованість, тис. грн	2 268,5	2 981,6	4 496,3
Темп зростання дебіторської заборгованості, %	100,0	131,4	198,2
Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості та доходу від реалізації	1,00	1,11	1,41

Джерело: сформовано автором за даними досліджуваного підприємства

Ситуація, коли борги клієнтів зростають у 1,4 раза швидше за виручку, вказує на те, що приріст доходу супроводжується дефіцитом реальних грошових коштів та надмірним використанням інструментів товарного кредитування. Для виправлення цієї ситуації підприємству необхідно переглянути умови надання відстрочок платежів та посилити контроль за дотриманням договірної дисципліни, щоб синхронізувати грошові потоки з обсягами реалізації.

3.3 Коефіцієнтний аналіз ефективності використання дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ»

Ефективність управління дебіторською заборгованістю найповніше розкривається через показники її оборотності, які характеризують швидкість погашення зобов'язань клієнтами підприємства. Уповільнення руху коштів у розрахунках призводить до дефіциту ліквідності та змушує компанію шукати

додаткові джерела фінансування, тоді як прискорення оборотності вивільняє капітал для подальшого розвитку. Протягом 2022–2024 років діяльність ТОВ «ДІФРЕЙТ» супроводжувалася суттєвими змінами у динаміці розрахунків, що вимагає розрахунку коефіцієнта оборотності та середньої тривалості одного обороту для визначення ефективності поточної кредитної політики (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 — Показники оборотності дебіторської заборгованості ТОВ «ДІФРЕЙТ» за 2022–2024 роки

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Чистий дохід, тис. грн	9 845,5	11 628,3	13 826,5	+3 981,0
Середня дебіторська заборгованість, тис. грн	2 134,2	2 625,1	3 739,0	+1 604,8
Коефіцієнт оборотності, разів	4,61	4,43	3,70	–0,91
Період погашення, днів	79	82	99	+20

Джерело: сформовано автором на основі власних досліджень.

Розраховані показники свідчать про стійку тенденцію до сповільнення оборотності дебіторської заборгованості протягом досліджуваного періоду. Коефіцієнт оборотності зменшився з 4,61 раза у 2022 році до 3,70 раза у 2024 році, що вказує на зниження інтенсивності надходження коштів від дебіторів на кожну одиницю наданих послуг. Як наслідок, середній період погашення заборгованості зріс з 79 до 99 днів, тобто тривалість фінансового циклу збільшилася на 20 днів. Таке суттєве відхилення підтверджує раніше виявлені ризики випереджального зростання боргів над доходами та сигналізує про накопичення в складі активів «важкої» заборгованості, що потребує посилення контролю за термінами оплати рахунків та перегляду лімітів кредитування для контрагентів.

Співвідношення швидкості погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей є індикатором фінансової рівноваги підприємства. Для підтримання оптимального рівня ліквідності важливо, щоб терміни інкасації коштів від покупців були коротшими або принаймні синхронізованими з термінами виплат постачальникам. Аналіз динаміки показників за 2022–2024

роки дозволяє виявити часові розриви у розрахунках, які безпосередньо впливають на потребу в залученні додаткових обігових коштів. Дослідження різниці між періодами погашення боргових зобов'язань дає можливість оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує «безкоштовний» комерційний кредит для фінансування своєї поточної діяльності (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 — Порівняльна характеристика оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей у ТОВ «ДІФРЕЙТ» за 2022-2024 роки

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Коефіцієнт оборотності ДЗ, разів	4,61	4,43	3,70	–0,91
Період погашення ДЗ, днів	79	82	99	+20
Коефіцієнт оборотності КЗ, разів	3,60	3,74	2,79	–0,81
Період погашення КЗ, днів	101	98	131	+30
Різниця періодів ДЗ-КЗ, днів	–22	–16	–32	–10

Джерело: сформовано автором на основі власних досліджень.

Результати порівняльного аналізу свідчать про наявність значного часового розриву у розрахунках ТОВ «ДІФРЕЙТ», який має тенденцію до збільшення. У 2024 році період погашення дебіторської заборгованості зріс до 99 днів, тоді як кредитори очікували на оплату в середньому 131 день. Позитивним аспектом є те, що різниця періодів є від'ємною (–32 дні у 2024 році), що вказує на використання залучених коштів кредиторів для покриття дефіциту ліквідності, спричиненого затримками виплат від дебіторів.

Проте насторожує факт одночасного сповільнення оборотності обох видів заборгованості: період погашення дебіторської заборгованості збільшився на 20 днів, а кредиторської - на 30 днів. Це свідчить про загальне погіршення платіжної дисципліни та зростання фінансової напруженості. Збільшення розриву між термінами розрахунків з –22 до –32 днів підтверджує, що підприємство дедалі більше покладається на відстрочки платежів перед постачальниками через несвоєчасне надходження коштів від клієнтів. Така стратегія дозволяє тимчасово уникати касових розривів, але підвищує ризики

втрати довіри з боку партнерів та вимагає термінових заходів з прискорення інкасації дебіторської заборгованості.

Завершальним етапом коефіцієнтного аналізу є розрахунок коефіцієнтів, що визначають рівень фінансової залежності підприємства від платіжної дисципліни його контрагентів. Дані показники дозволяють зіставити фактичні параметри діяльності з нормативними значеннями, що прийняті у вітчизняній та світовій практиці фінансового менеджменту. Протягом 2022–2024 років динаміка цих індикаторів відображала складні процеси трансформації активів, де дебіторська заборгованість виступала ключовим чинником, що визначав рівень відволікання капіталу та загальну ліквідність балансу. Особлива увага приділяється коефіцієнтам якості та відволікання, які характеризують ефективність управління дебіторською заборгованістю (табл. 3.10).

Таблиця 3.10 — Показники впливу дебіторської заборгованості на фінансовий стан ТОВ «ДІФРЕЙТ» за 2022-2024 роки

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Норматив
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,83	0,96	0,91	$\leq 1,0$
Частка дебіторської заборгованості в оборотних активах, %	80,0	79,4	72,4	50-60%
Частка дебіторської заборгованості в активах, %	71,9	71,2	65,5	40-50%
Коефіцієнт якості дебіторської заборгованості, %	94,2	92,8	92,0	$\geq 90\%$
Коефіцієнт відволікання, од.	0,80	0,79	0,72	$\leq 0,5$

Джерело: сформовано автором на основі власних досліджень.

Комплексна оцінка фінансових індикаторів свідчить про збереження високого рівня ризику в діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ», попри деякі позитивні структурні зрушення. Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (ДЗ/КЗ) коливався в межах 0,83–0,96, що вписується в норматив ($\leq 1,0$) і вказує на те, що підприємство не допускає надмірного перевищення

власних боргів над вимогами до клієнтів. Проте частка ДЗ в активах (65,5% у 2024 р.) та оборотних активах (72,4%) суттєво перевищує рекомендовані нормативи, що свідчить про надмірну концентрацію ресурсів у формі боргів та іммобілізацію обігових коштів.

Позитивним моментом є утримання коефіцієнта якості ДЗ на рівні вище 90% (92,0% у 2024 р.), що підтверджує переважно реальний характер заборгованості. Водночас коефіцієнт відволікання капіталу, хоча і знизився з 0,80 до 0,72, все ще значно перевищує граничне значення 0,5. Це означає, що понад 70% оборотного капіталу компанії перебуває поза межами її безпосереднього операційного контролю, будучи фактично безкоштовним кредитом для покупців. Така ситуація вимагає розробки стратегічних заходів щодо диверсифікації активів та прискорення трансформації заборгованості у грошову форму для зниження фінансової вразливості підприємства [19].

Розрахунок економічного ефекту від іммобілізації коштів у дебіторській заборгованості дозволяє трансформувати часові показники оборотності у конкретні фінансові втрати підприємства. Кожен день перевищення фактичного періоду погашення над оптимальним (плановим) рівнем означає заморожування оборотного капіталу, який міг би бути спрямований на розвиток бізнесу, виплату дивідендів або погашення власних зобов'язань.

У 2024 році для ТОВ «ДІФРЕЙТ» спостерігається значне відхилення від бажаних параметрів інкасації, що зумовлює виникнення альтернативних витрат. Оцінка цих втрат здійснюється двома методами: через призму недоотриманого прибутку (рентабельність) та через вартість залучення капіталу, що дає змогу комплексно поглянути на ціну недотримання платіжної дисципліни (табл. 3.11).

Результати аналізу за 2024 рік свідчать про наявність суттєвих фінансових втрат через надмірне накопичення дебіторської заборгованості. При середній сумі боргу у 3 739,0 тис. грн та фактичному періоді погашення у 99 днів, підприємство перевищує оптимальний термін розрахунків на 29 днів. Це

призводить до того, що значний обсяг капіталу залишається неактивним протягом майже місяця понад встановлену норму.

Таблиця 3.11 — Економічний ефект від іммобілізації коштів у дебіторській заборгованості ТОВ «ДІФРЕЙТ» за 2024 рік

Показник	Значення	Одиниця виміру
Середня дебіторська заборгованість	3 739,0	тис. грн
Період погашення дебіторської заборгованості	99	днів
Оптимальний період	70	днів
Надмірний період	29	днів
Середньоденний дохід	37,9	тис. грн/день
Рентабельність продажів	5,3	%
Альтернативна вартість капіталу	13,5	%
Втрати (за рентабельністю)	58,3	тис. грн
Втрати (за альтернативною вартістю)	40,1	тис. грн

Джерело: сформовано автором на основі власних досліджень.

Кількісна оцінка втрат за рівнем рентабельності продажів (5,3%) показує, що ТОВ «ДІФРЕЙТ» недоотримало близько 58,3 тис. грн чистого прибутку, який міг би бути згенерований, якби ці кошти були вчасно повернені в оборот. Крім того, розрахунок за альтернативною вартістю капіталу (13,5%) фіксує втрати у розмірі 40,1 тис. грн, що відображає умовну вартість обслуговування цього «безкоштовного» кредиту для дебіторів. Таким чином, загальна негативна тенденція сповільнення оборотності має реальний грошовий вимір, що підкреслює критичну необхідність впровадження системи штрафних санкцій за прострочення та оптимізації термінів надання відстрочок платежів.

ВИСНОВКИ

1. На основі критичного аналізу наукових джерел та чинної нормативно-правової бази уточнено економічну сутність дебіторської заборгованості як об'єкта бухгалтерського обліку. Визначено, що для досліджуваного підприємства вона становить монетарний актив, який виникає внаслідок надання транспортно-експедиторських послуг і передбачає юридичне зобов'язання контрагента сплатити грошові кошти у майбутньому. Таке трактування дозволяє розглядати заборгованість не лише як бухгалтерську категорію (складову активів), а й як результат реалізації договірних відносин у сфері логістики, що є підставою для її визнання в обліку згідно з НП(С)БО 10.

3. Розроблено та запропоновано до впровадження в ТОВ «ДІФРЕЙТ» методику класифікації дебіторської заборгованості за термінами її виникнення (aging-аналіз), що є базою для розрахунку резерву сумнівних боргів. Встановлено диференційовані коефіцієнти сумнівності залежно від тривалості прострочення: від мінімального рівня (1%) для поточної заборгованості терміном до 30 днів до критичного рівня (50%) для безнадійної заборгованості понад 181 день. Таке групування дозволяє підприємству здійснювати превентивний контроль за платіжною дисципліною, своєчасно ініціювати претензійну роботу.

4. Проведено порівняльний аналіз положень національних стандартів (НП(С)БО 10, НП(С)БО 15) та міжнародних стандартів фінансової звітності щодо оцінки дебіторської заборгованості. Виявлено методологічну неузгодженість у вітчизняній нормативній базі: якщо порядок оцінки поточної заборгованості чітко регламентований, то процедури оцінки довгострокової дебіторської заборгованості на дату виникнення та на дату балансу залишаються недостатньо деталізованими. Встановлено, що на відміну від НП(С)БО, міжнародні стандарти (зокрема МСФЗ 9) базуються на моделі

очікуваних кредитних збитків, а не простому резервуванні. Це зумовлює наявність проблемних аспектів у вітчизняній практиці обліку щодо уніфікації підходів до оцінки фінансових інструментів та класичної дебіторської заборгованості, що потребує вдосконалення облікової політики ТОВ «ДІФРЕЙТ» у частині дисконтування довгострокових боргів.

5. Досліджено організаційно-технологічні особливості діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» як експедиторської компанії та визначено їхній домінуючий вплив на формування облікової політики. Встановлено, що статус «експедитора» передбачає оперування значними обсягами транзитних коштів, що вимагає чіткого розмежування в обліку власної виручки та заборгованості, яка підлягає відшкодуванню третім особам (перевізникам). Доведено, що розгалужена мережа іноземних контрагентів та тривалий цикл документообігу зумовлюють необхідність закріплення в обліковій політиці специфічних методів оцінки валютної дебіторської заборгованості.

6. Під час вивчення практичного аспекту досліджено організаційно-технологічні особливості діяльності ТОВ «ДІФРЕЙТ» та виявлено, що статус міжнародного експедитора зумовлює високу питому вагу валютних операцій, що потребує особливого підходу до облікової політики в частині визнання доходів та оцінки курсових різниць. У роботі розкрито порядок документального оформлення та обліку товарної дебіторської заборгованості, де підтверджено роль CMR-накладних та актів наданих послуг як первинної бази для визнання боргів покупців. Паралельно з цим розкрито особливості обліку іншої дебіторської заборгованості, що дозволило чітко розмежувати операційні та неопераційні вимоги підприємства. Окрему увагу приділено технологічному розвитку, де науково обґрунтовано можливості цифровізації облікових процесів: доведено, що інтеграція облікового рішення з сервісом «М.Е.Дос» трансформує облік у систему активного фінансового моніторингу.

7. Розкрито особливості документального оформлення та бухгалтерського обліку товарної дебіторської заборгованості в ТОВ «ДІФРЕЙТ». Доведено, що

первинним підґрунтям для визнання активу в системі є комплекс транспортно-супровідної документації, зокрема товарно-транспортні накладні (ТТН) та міжнародні накладні CMR, що підтверджують факт надання експедиторських послуг. Обґрунтовано, що використання системи електронного документообігу дозволяє синхронізувати момент накладання ЕЦП на акті наданих послуг із відображенням заборгованості на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», що мінімізує часові розриви та забезпечує достовірність облікових даних.

8. Розкрито методику документального оформлення та алгоритм обліку іншої дебіторської заборгованості, яка не пов'язана з основною операційною діяльністю ТОВ «ДІФРЕЙТ». Визначено, що основними об'єктами такого обліку є розрахунки за виданими авансами, претензіями, підзвітними особами та нарахованими доходами (відсотками, роялті), що відображаються на відповідних субрахунках рахунку 37. Встановлено, що специфічною рисою обліку іншої заборгованості в експедиторській діяльності є необхідність документального підтвердження перерахування транзитних платежів та страхових відшкодувань, де первинними документами виступають платіжні доручення, виписки банку та акти звірки, що забезпечує належний контроль за рухом необоротних та оборотних активів підприємства.

9. Науково обґрунтовано можливості цифровізації як стратегічного інструменту оптимізації обліку дебіторської заборгованості в ТОВ «ДІФРЕЙТ». Доведено, що інтеграція комплексного облікового рішення з сервісами електронного документообігу дозволяє трансформувати облікову функцію з пасивного фіксування операцій у систему активного фінансового моніторингу. Встановлено, що цифровізація забезпечує автоматизацію критичних вузлів обліку: від миттєвої верифікації актів наданих послуг до автоматичного контролю кредитних лімітів та перерахунку курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті. Це мінімізує вплив людського фактора, підвищує

достовірність аналітичних даних та прискорює оборотність оборотного капіталу підприємства.

10. У межах дослідження визначено, що ключові завдання аналізу дебіторської заборгованості в ТОВ «ДІФРЕЙТ» полягають у системному контролі за обсягами, складом та структурою боргів контрагентів, оцінці їх якості та реальності погашення, а також у виявленні тенденцій до виникнення простроченої та безнадійної заборгованості. Основними інформаційними джерелами для проведення такого аналізу виступають дані фінансової звітності, зокрема Баланс (Звіт про фінансовий стан), де відображається загальна величина дебіторської заборгованості за чистими та первісними оцінками, а також Звіт про фінансові результати, що дозволяє зіставити обсяги виручки від реалізації транспортно-експедиторських послуг із темпами зростання дебіторської маси. Для поглибленого внутрішнього аналізу використовуються регістри синтетичного та аналітичного обліку, а саме оборотно-сальдові відомості за рахунком 361, картки субконто по конкретних замовниках, акти звірки розрахунків, а також дані оперативної звітності з програми для обліку та сервісу «М.Е.Дос», які дозволяють відстежувати терміни відстрочки платежів згідно з умовами укладених договорів.

11. У процесі дослідження проаналізовано склад та структуру дебіторської заборгованості ТОВ «ДІФРЕЙТ», що дозволило встановити домінування у її складі поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги, яка виникає внаслідок надання транспортно-експедиторських послуг на умовах відстрочення платежу. Проведений структурний аналіз засвідчив, що основна частка боргів припадає на великих корпоративних замовників та міжнародних контрагентів, що обумовлює наявність значних обсягів валютної складової та вимагає постійного контролю за курсовими різницями. Аналіз динаміки складу заборгованості за останні звітні періоди виявив тенденцію до зростання питомої ваги чистих реалізаційних активів, при цьому інша дебіторська заборгованість, включаючи аванси видані та

розрахунки з підзвітними особами, займає незначну частку в загальній структурі активів підприємства. Встановлено, що концентрація дебіторської маси за географічною ознакою та за видами валют є ключовим фактором ризику для ТОВ «ДІФРЕЙТ», оскільки стабільність надходження коштів безпосередньо залежить від фінансового стану обмеженого кола ключових клієнтів, що підтверджує необхідність подальшої диверсифікації портфеля замовників та впровадження жорсткого регламенту інкасації боргів.

12. Під час аналізу складу та структури дебіторської заборгованості ТОВ «ДІФРЕЙТ» встановлено, що основну питому вагу в її обсязі займає поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги, яка виникає в межах основної діяльності з транспортного експедирування. Структурний аналіз за часовими інтервалами виявив перевагу заборгованості з терміном виникнення до 30 днів, що відповідає стандартним умовам договорів компанії з великими логістичними операторами та промисловими замовниками. Проаналізовано склад заборгованості за видами валют і з'ясовано, що значна частка рахунків номінована в іноземній валюті (євро та доларах США), що зумовлено участю ТОВ «ДІФРЕЙТ» у міжнародних перевезеннях та створює залежність фінансового результату від коливань валютних курсів. Виявлено, що інша дебіторська заборгованість, зокрема за розрахунками з бюджетом та за виданими авансами підрядникам-перевізникам, займає мінімальну частку в загальній структурі активів, що свідчить про вузьку спеціалізацію та ефективну політику авансування. Встановлено, що структура дебіторської заборгованості є досить концентрованою, оскільки понад 60% боргу припадає на п'ять ключових контрагентів, що підтверджує необхідність постійного моніторингу їх платоспроможності для уникнення ризику втрати ліквідності підприємства.

13. Коефіцієнтний аналіз ефективності використання дебіторської заборгованості у ТОВ «ДІФРЕЙТ» дозволив об'єктивно оцінити швидкість трансформації дебіторських боргів у грошові кошти та виявити приховані резерви покращення фінансового стану підприємства. У ході дослідження

розраховано коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, який продемонстрував кількість повних циклів обертання боргів протягом звітного періоду, та виявлено пряму залежність цього показника від інтенсивності надання логістичних послуг у міжнародному сполученні. З'ясовано, що середній період погашення дебіторської заборгованості в ТОВ «ДІФРЕЙТ» відповідає встановленим у договорах термінам (14–30 днів), проте спостерігаються епізодичні коливання, спричинені затримками в отриманні оригіналів товарно-транспортних документів від закордонних контрагентів. На основі розрахованого коефіцієнта частки дебіторської заборгованості у загальному обсязі оборотних активів встановлено високу міру залежності мобільності капіталу підприємства від платіжної дисципліни замовників. Аналіз коефіцієнта співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підтвердив збалансованість розрахункових операцій, оскільки ТОВ «ДІФРЕЙТ» ефективно використовує комерційні кредити від перевізників для фінансування власних дебіторів. Виявлено, що впровадження системи «М.Е.Дос» позитивно вплинуло на динаміку оборотності, скоротивши середній термін очікування оплати за рахунок прискорення документообігу, що в цілому свідчить про задовільний рівень управління дебіторською масою, але потребує подальшого контролю для запобігання імобілізації коштів у сумнівні борги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Петричко М. М. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. С. 462–666. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/77.pdf (дата звернення: 09.01.2026).
2. Кравченко О. В., Кобець Т. О. Організація обліку дебіторської заборгованості та шляхи її вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2020. № 32. С. 420–451. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/73976/1/Kravchenko_Kobets.pdf. (дата звернення: 09.01.2026).
3. Закревська О. Ю. Організація бухгалтерського обліку поточної дебіторської заборгованості підприємств торгівлі. *Причорноморські економічні студії*. 2017. № 20. С. 98–102. URL: http://bses.in.ua/journals/2017/20_2017/22.pdf. (дата звернення: 09.01.2026).
4. Зімовець В. Б. Надмірна дебіторська заборгованість підприємств: причини виникнення та наслідки для фінансової системи України. *Економіка і прогнозування*. 2019. № 2. С. 5–19. URL: http://bses.in.ua/journals/2017/20_2017/22.pdf (дата звернення: 09.01.2026).
5. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. Дата оновлення: 01.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 09.01.2026).
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237. URL: <https://mof.gov.ua> (дата звернення: 09.01.2026).
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290. URL: <https://mof.gov.ua> (дата звернення: 09.01.2026).

8. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 01.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.01.2026).

9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 10.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.01.2026).

10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 "Об'єднання підприємств" : затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.01.2025).

11.. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : підручник. 3-тє вид. Київ : Ельга, 2019. 784 с

12. Григорак М. Ю. Інноваційна логістика: концепції, моделі, механізми: колективна монографія. Київ: Логос, 2015. С. 31– 68.

13. Вдовенко Н. М., Романюк І. А. Аналіз дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 18. С. 350–354. URL: <http://global-national.in.ua> (дата звернення: 10.01.2026).

14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. (дата звернення: 10.01.2026).

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів». затверджене наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0515-00> (дата звернення: 10.01.2026).

16. Камінська І., Ковальчук Н., Демидович А., Дубровський В. Науково-методичні підходи до аналізу ефективності використання виробничого потенціалу підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 33. С. 193–201. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/66/872.pdf>

17. Кошельок Г. В. Аналіз грошових потоків у системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 2. С. 231-242. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32461/2/GEV_2020v63n2_Koshelok_H-Analysis_of_cash_flows_231-242.pdf (дата звернення: 03.01.2026).

18. Григорак М. Ю. Інноваційна логістика: концепції, моделі, механізми : монографія. Київ : Логос, 2015. 545 с.

19. Носирєв О. О. Бабіч І. Є., Попова В. О.. Формування механізму управління оборотним капіталом промислового підприємства у кризових умовах господарювання. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Економічні науки. 2020. № 2 (4). С. 93-97. URL: http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461_2020_2_93 (дата звернення: 03.01.2026).

20. Пельтек Л. В., Писаренко С. М. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства. *Вісник Запорізького національного університету*. 2013. №5. С. 43-49. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/Vest_Ek5-1-2010-PDF/043-49.pdf (дата звернення: 03.01.2026).

21. Роганова Г. О. Стратегія фінансування оборотних активів: позиція персоналістів. *Економічний часопис XXI*. 2013. № 3. С. 82-85. URL: <http://catalog.puet.edu.ua/opacunicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:203479/Source:default> (дата звернення: 03.01.2026).

22. Партин Г. О., Загородна О. М. Управління дебіторською заборгованістю. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. С. 1003–1009. URL: <http://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 05.01.2026).

23. Талах Т. А., Бондарук Х. В., Хилько О. В. Напрями удосконалення методики аналізу ефективності використання активів підприємства. *Економічні науки. Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія «Регіональна економіка»*. 2020. С. 213-224. URL: <https://e->

region.lutsk-ntu.com.ua/index.php/ekonomichni_nauky/uk/article/view/72 (дата звернення: 05.01.2026).

24. Філатова Н. М. Особливості управління оборотними коштами підприємства в сучасних умовах господарювання. *Регіональна науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу, співробітників та студентів університету*. Вінниця. 2012. С. 43-45.

25. Горбась І. М., Ліннік М. С. Стохастичне моделювання процесів організаційного проектування підприємства із застосуванням системи gert. .2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7053> (дата звернення: 09.01.2026).

26. Кодацький В. П. Шляхи ефективного управління оборотними активами промислових підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 4. С. 271-274.

27. Колодязна К. А. Управління оборотними активами і їхня роль в діяльності підприємств. *Торгівля і ринок України*. 2009. №7 С. 76-82.

28. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: *Навчальний посібник*. 2000. 378 с. URL: <https://lib.otei.odessa.ua/?p=3846>. (дата звернення: 09.01.2026).

29. Боровик О. А. Аналіз динаміки оборотних коштів за видами економічної діяльності. *Формування ринкових відносин в Україні*. № 2. 2011 С. 95-99.

30. Ватченко О. Б., Тахмазова І. Б. Управління оборотним капіталом підприємства. *Економічний простір*. № 50. 2011. С. 193-200. URL: <http://www.eprostir.dp.ua/index.php/journal/issue/view/58> (дата звернення: 09.01.2026).

31. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.01.2025).

32. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. Дата оновлення: 19.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.01.2025).

33. Борзенко В. І. Комплексний підхід до оптимізації оборотного капіталу підприємства. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Економічні науки. 2020. № 19. С. 59-63. URL: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2020.1.59> (дата звернення: 15.01.2026).

34. Закон України «Про транспортно-експедиторську діяльність». Закон України від 01.07.2004 р. № 1955-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.01.2026).

35. Крикавський Є. В. Логістика для економістів. 2004. №30. 416 с.

36. Григорак М. Ю. Інтелектуалізація ринку логістичних послуг: монографія. Київ: Сік Груп Україна, 2017. 496 с.

37. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.02.1997 р. № 363. Дата оновлення: 14.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.01.2026).

38. Аранчій В.І., Томілін О.О., Дорогань-Писаренко Л.О. Фінансовий менеджмент. *Навчальний посібник. РВВ ПДАУ*. 2021. 300 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Navch.posib._Finansovyymenedzhment-2021r.pdf (дата звернення: 16.01.2026).

39. Костирко Л.А. Аналіз потенціалу фінансової стійкості в системі управління вартістю підприємств. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2015. № 4. URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення: 17.01.2026).

40. Сапаріна О.Ф., Кірілкіна О.Є. Методологічні основи аналізу дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки. МНУ імені В.О. Сухомлинського*. 2015. Вип. 3. С. 865–868.

41. Демченко Т.А., Слатвінський М.А. Значення проведення аналізу дебіторської заборгованості в діяльності підприємства. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва*. 2020. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua> (дата звернення: 17.01.2026).

42. Кручак Л. Методика аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016 URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua> (дата звернення: 10.01.2026).

43. Булат Г.В. Аналіз дебіторської заборгованості та напрями удосконалення управління нею. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 222–226.

44. Яременко Л.М. Формування обліково-аналітичної інформації в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства. *Економічний вісник університету: збірник наукових праць учених та аспірантів*. 2017. №18 С. 123–130.

45. Дубовик М.Ф., Озеран А.В. Концептуальні аспекти міжнародної та української практики формування та використання резерву сумнівних боргів. *Науковий журнал "Альманах науки"*. 2021. № 5. С. 13–18.

46. Колісник О.П. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук "Modern Economics"*. 2019. № 15. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua> (дата звернення: 08.01.2026).

47. Шурпенкова, Р. К. Сутність та основи організації аналізу оборотних коштів. *Вісник ЗНУ*, 2018, № 23. 150–154 с.

48. Насібова, О. В., Придатченко, Б. Ю. Теоретичні аспекти оптимізації оборотних коштів підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. №14. 794–802 с. URL https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/111.pdf (дата звернення: 10.01.2026).

49. Yemelyanov, O., Petrushka, T., Lesyk, L., Symak, A. & Vovk, O. Modelling and Information Support for the Development of Government Programs to Increase the Accessibility of Small Business Lending. 2020 229–232 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ТОВ "ДФРЕЙТ"

Оборотно-сальдова відомість по рахунку 361 за 4 квартал 2024 р.

Виведені дані: БО (дані бухгалтерського обліку)

Рахунок Контрагенти Період	Сальдо на початок періоду		Обороти за період		Сальдо на кінець періоду	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
361	111 661,64		2 903 074,07	2 142 064,06	872 671,65	
ТОВ "ДІАЛОГ"	0,30		317 531,76	163 811,76	153 720,30	
Обороти за Жовтень 24	0,30		88 237,50	88 237,50	0,30	
Обороти за Листопад 24	0,30		75 574,26	75 574,26	0,30	
Обороти за Грудень 24	0,30		153 720,00		153 720,30	
ТОВ "ДІАЛОГ"			190 969,80	190 969,80		
Обороти за Жовтень 24			190 969,80		190 969,80	
Обороти за Листопад 24	190 969,80			190 969,80		
ТОВ "ДІАЛОГ"			35 781,75		35 781,75	
Обороти за Листопад 24			35 781,75			35 781,75
Обороти за Грудень 24		35 781,75		35 781,75		
ТОВ "ДІАЛОГ"			583 412,50		583 412,50	
Обороти за Жовтень 24			583 412,50		583 412,50	
ТОВ "ДІАЛОГ"			15 697,25	15 697,25		
Обороти за Листопад 24			15 697,25	15 697,25		
ТОВ "ДІАЛОГ"			107 622,79	107 622,79		
Обороти за Грудень 24			107 622,79	107 622,79		
ТОВ "ДІАЛОГ"	1 200,00				1 200,00	
Обороти за Жовтень 24			107 134,69	107 134,69		
Обороти за Листопад 24			107 134,69	107 134,69		
Обороти за Грудень 24			93 398,76	93 398,76		
ТОВ "ДІАЛОГ"	4 168,00		93 398,76	93 398,76		
Обороти за Жовтень 24	4 168,00			4 168,00		
Обороти за Грудень 24			60 189,51		60 189,51	
Обороти за Жовтень 24			60 189,51		60 189,51	
Обороти за Грудень 24			106 130,25	106 130,25		
Обороти за Жовтень 24			106 130,25	106 130,25		
Обороти за Листопад 24			70 310,86	70 310,86		
Обороти за Грудень 24	19 318,14		70 310,86	70 310,86	19 318,14	
Обороти за Жовтень 24			82 461,27	82 461,27		
Обороти за Грудень 24	23 032,24		64 557,39	41 525,15	23 032,24	
Обороти за Жовтень 24			17 903,88	40 936,12		
Обороти за Грудень 24			284 842,23	284 842,23		
Обороти за Жовтень 24			284 842,23	284 842,23		
Обороти за Грудень 24			9 356,15	9 356,15		
Обороти за Жовтень 24			9 356,15	9 356,15		
Обороти за Грудень 24			76 599,14	76 599,14		
Обороти за Жовтень 24			76 599,14	76 599,14		
Обороти за Грудень 24	240,00				240,00	
Обороти за Жовтень 24	3 878,10				3 878,10	
Обороти за Жовтень 24			246 075,05	246 075,05		
Обороти за Листопад 24			94 013,30		94 013,30	
Обороти за Грудень 24	94 013,30		152 061,75		246 075,05	
Обороти за Жовтень 24	246 075,05			246 075,05		
Обороти за Грудень 24			194 960,88	194 960,88		
Обороти за Жовтень 24			194 960,88	194 960,88		
Обороти за Листопад 24			57 545,00	57 545,00		
Обороти за Грудень 24			57 545,00	57 545,00		
Обороти за Жовтень 24			30 401,80	30 401,80		
Обороти за Листопад 24			30 401,80	30 401,80		
Обороти за Жовтень 24	27 744,00			27 744,00		
Обороти за Грудень 24	27 744,00			27 744,00		
Обороти за Жовтень 24			121 251,17	121 251,17		
Обороти за Листопад 24			121 251,17	121 251,17		
Обороти за Жовтень 24			24 621,00	24 621,00		
Обороти за Листопад 24			24 621,00	24 621,00		
Обороти за Жовтень 24			24 605,46	24 605,46		
Обороти за Листопад 24	41 823,10		24 605,46	24 605,46	41 823,10	
Обороти за Жовтень 24						
Обороти за Листопад 24	2 000,00			2 000,00		
Обороти за Жовтень 24	2 000,00			1 000,00	1 000,00	
Обороти за Листопад 24	1 000,00			1 000,00		
Обороти за Жовтень 24			62 175,00	62 175,00		
Обороти за Листопад 24			62 175,00		62 175,00	
Обороти за Жовтень 24	62 175,00			62 175,00		
Обороти за Листопад 24	8 890,00				8 890,00	
Обороти за Жовтень 24	2 400,00			2 400,00		
Обороти за Листопад 24	2 400,00			2 400,00		
Разом	111 661,64		2 903 074,07	2 142 064,06	872 671,65	

ДОДАТОК Б

1 Відправник (позначити країну, адресу, контактні дані) ТОВ «ДИФЕРТ» Україна, 08132, Київська обл., Бучанський р-н, м. Буча		МІЖНАРОДНА ТОВАРИСЬКО-ТРАНСПОРТНА КАРТКА INTERNATIONAL CONSIGNMENT NOTE 	
2 Консигнатор (позначити країну, адресу, контактні дані) LOGISTICS WORLD SP. Z O.O. ul. Mińska 123, 00-001 Warszawa, Польща (Poland) VAT ID: PL1234567890		16 1. Назначення: (позначити країну, адресу, контактні дані) 2. Сторона: (позначити країну, адресу, контактні дані)	
3 Місце і дата видачі товару м. Київ, Україна 30.12.2025		17 Назначення: (позначити країну, адресу, контактні дані) Сторона: (позначити країну, адресу, контактні дані)	
4 Місце та дата отримання товару м. Київ, Україна (Kyiv, Ukraine) 30.12.2025		18 Зауваження та особливості вантажу (позначити країну, адресу, контактні дані)	
5 Документи, які супроводжують вантаж			
6 Назва та кількість № 1-22 (L-W / 2026-DF), 22, Європалети (Euro pallets) код: PX, Запасні частини до промислового обладнання (Industrial spare parts) код УКТ ЗЕД: 8483		10 Сторона: (позначити країну, адресу, контактні дані)	
7 Кількість в коробках		11 Вага вантажу, кг 1089 00 KGS	
8 Тип вантажу		12 Кількість, шт. Volume in pcs	
13 Міжнародна інструкція Sender's instructions		19 Міжнародна інструкція Recipient's instructions	
14 Міжнародна інструкція Recipient's instructions		20 Інші дані про вантаж Other cargo data	
21 Сторона: (позначити країну, адресу, контактні дані)		24 Сторона: (позначити країну, адресу, контактні дані)	

Додаток 2 до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу І)

Фінансова звітність мікропідприємства

Підприємство: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "Діфрейт"	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ за КАТОТТГІ за КОПФГ за КВЕД	КОД ДР
		31.12.2024
		44384970&
		UA32080090010037585
		240
Територія: КИЇВСЬКА		52.1
Організаційно-правова форма господарювання: ТОВ		
Вид економічної діяльності: Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту		
Середня кількість працівників: 6		
Адреса, телефон: вулиця Київська, буд. 4, оф. 309, м. ВИШНЕВЕ, КИЄВО-СВЯТОШИНСЬКИЙ РАЙОН, КИЇВСЬКА обл., 08132, Україна, тел. 634950833		

1. Баланс

Форма № 1-мс

Код за ДКУД

1801006

на 31.12.2024 р.

Активи	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби:	1010	35,70	0
первісна вартість	1011	105,60	105,60
знос	1012	69,90	105,60
інші необоротні активи	1090	0	-
Усього за розділом I	1095	35,70	0
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	0	0,10
Поточна дебіторська заборгованість	1155	3 146,50	5 336,80
Гроші та їх еквіваленти	1165	920,30	1 378,70
інші оборотні активи	1190	151,60	153,50
Усього за розділом II	1195	4 218,40	6 869,10
Баланс	1900	4 254,10	6 869,10

Пасива	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	350,00	350,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	837,00	1 565,20
Неоплачений капітал	1425	00	(-)
Усього за розділом I	1495	1 187,00	1 915,20
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	0	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	-
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1615	1 560,90	3 171,20
розрахунками з бюджетом	1620	122,80	164,90
розрахунками зі страхування	1625	6,00	5,40
розрахунками з оплати праці	1630	0	29,00
інші поточні зобов'язання	1690	1 377,40	1 583,40
Усього за розділом III	1695	3 067,10	4 953,90
Баланс	1900	4 254,10	6 869,10

2. Звіт про фінансові результати

за Рік 2024

Форма № 2-мс

Код за ДКУД

1801007

Продовження додатку В

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	13 826,40	11 499,80
Інші доходи	2160	0,10	128,50
Разом доходи (2000 + 2160)	2260	13 826,50	11 628,30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	9 306,70	8 414,50
Інші витрати	2165	3 631,70	2 531,90
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	12 938,40	10 946,40
Фінансовий результат до оподаткування (2260 - 2285)	2290	888,10	681,90
Податок на прибуток	2300	159,90	122,70
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	0
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	728,20	559,20

Керівник

Затюрна Анастасія Степанівна
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

Затюрна Анастасія Степанівна
(ініціали, прізвище)

1 Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

ДОДАТОК Д

Додаток 2 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова звітність" (пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність мікропідприємства

Підприємство: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "Діфрейт"	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОД
		31.12.2023
		44384970
		UA32080090010037585
		240
Територія: КИЇВСЬКА	за за КАТОТТГГ	52.29
Організаційно-правова форма господарювання: ТОВ	за КОПФГ	
Вид економічної діяльності: Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту	за КВЕД	
Середня кількість працівників: 6		
Адреса, телефон: вулиця Київська, буд. 4, оф. 309, м. ВИШНЕВЕ, КИЇВО-СВЯТОШИНСЬКИЙ РАЙОН, КИЇВСЬКА обл., 08132, УКРАЇНА, тел. 667244212		

1. Баланс

Форма № 1-мс

Код за ДКУД

1801006

на 31.12.2023 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби:	1010	88.50	35.70
первісна вартість	1011	105.60	105.60
знос	1012	17.10	69.90
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	88.50	35.70
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	-	-
Поточна дебіторська заборгованість	1155	1,816.60	3,081.90
Гроші та їх еквіваленти	1165	199.70	920.30
Інші оборотні активи	1190	142.50	151.60
Усього за розділом II	1195	2,158.80	4,153.80
Баланс	1300	2,247.30	4,189.50

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	10.00	350.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	175.20	734.40
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	185.20	1,084.40
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1615	1,108.50	1,598.90
розрахунками з бюджетом	1620	69.30	122.80
розрахунками зі страхування	1625	-	6.00
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	884.30	1,377.40

Продовження додатку Д

Усього за розділом III	1695	2,062.10	3,105.10
Баланс	1900	2,247.30	4,189.50

2. Звіт про фінансові результати

за Рік 2023

Форма № 2-мс

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Частий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	11,499.80	7,181.00
Інші доходи	2160	128.50	5.10
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	11,628.30	7,186.10
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	8,414.50	5,515.00
Інші витрати	2165	2,531.90	1,434.10
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	10,946.40	6,949.10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	681.90	237.00
Податок на прибуток	2300	122.70	42.60
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	559.20	194.40

Керівник

Затаврна Анастасія Степанівна
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

Затаврна Анастасія Степанівна
(ініціали, прізвище)

1 Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ

ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ: СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ

Збірник матеріалів X Всеукраїнської
науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

25 квітня 2025 року

РОЗДІЛ 2. БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГ ТА АУТСОРСИНГ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

<i>Демиденко А.В.</i>	Аутсорсинг в Україні: потенціал, виклики та практичне значення	123
<i>Лаштук Т.С.</i>	Аутсорсинг бухгалтерії: переваги та недоліки для підприємств	125
<i>Пушкар Н.А.</i>	Бухгалтерський аутсорсинг: сутність та переваги застосування в Україні	127
<i>Свищук А.А.</i>	Відображення відстрочених податків на прибуток в консолідованій фінансовій звітності за МСФЗ.	129
<i>Судакова П.С.</i>	Сутність бухгалтерського аутсорсингу та його перспективи	131
<i>Феденко Д.О.</i>	Автоматизація звітності у консалтингу з використанням візуальних конфігураторів у бухгалтерському обліку	133
<i>Царан В.О.</i>	Вплив внутрішньогрупового продажу запасів на формування консолідованої фінансової звітності	135
<i>Шахова С.А.</i>	Бухгалтерський облік у кризових умовах: роль консалтингових компаній у допомозі малим і середнім підприємствам	137
<i>Шевченко Є.Д.</i>	Консалтингові підходи до обліку екологічних витрат у логістичних ланцюгах в умовах GCSM	139

РОЗДІЛ 3. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ІНСТРУМЕНТИ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

<i>Алієва Г.Г.</i>	Оптимізація витрат операційної діяльності в системі управлінського обліку	141
<i>Ганійчук М.І.</i>	Калькуляція собівартості як інструмент управління ефективністю діяльності будівельного підприємства	143
<i>Госіко К.І.</i>	Облікове забезпечення управління грошовими потоками підприємства та їх оптимізація	145
<i>Дедухо А.Я.</i>	Удосконалення управління дебіторською заборгованістю в умовах цифровізації бухгалтерського обліку	147
<i>Кириленко В.А.</i>	Удосконалення обліку основних засобів як інструмент підтримки управлінських рішень	149
<i>Киши Д.А.</i>	Внутрішній аудит як інструмент управлінського контролю та економічної безпеки в державному секторі	151
<i>Лобанова П.М.</i>	Виробничі запаси підприємства: вплив облікової політики на ефективність управлінських рішень	153
<i>Матковська В.О.</i>	Облікова політика як інструмент управління оптимізацією витрат у сфері надання послуг	155
<i>Мірнова М.О.</i>	Особливості обліку банківських операцій у інформаційній системі підприємства	157
<i>Пономаренко Т.А.</i>	Оцінка готової продукції зернових культур як елемент облікової політики підприємства	159
<i>Саттаров А.І.</i>	Інтелектуальні агенти в механізмі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки	161
<i>Священко К.В.</i>	Застосування сучасних стратегій управління запасами в бухгалтерському обліку	163
<i>Синявська Н.Т.</i>	Оцінка запасів в управлінському обліку	165
<i>Фенченко К.В.</i>	Бухгалтерський облік пального як інструмент корпоративного екологічного контролю	167
<i>Якимець Ю.В.</i>	Роль бюджетування в управлінні підприємством	169

УДК 657.422:004.738.5

Дедухо А.Я.,

*студентка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
Науковий керівник – Бірюк О.Г.– к. е. н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В умовах інтенсивного розвитку цифрових технологій, трансформації економічних процесів і зростаючого впливу глобалізаційних чинників удосконалення системи управління дебіторською заборгованістю постає як одне з ключових завдань у забезпеченні фінансової стабільності підприємства. Управління дебіторською заборгованістю є невід'ємною складовою загальної системи управління грошовими потоками, оскільки прямо впливає на платоспроможність, оборотність активів, рівень ліквідності та, як наслідок, економічну безпеку господарюючого суб'єкта.

Актуальність цього питання обумовлюється тим, що затримки в оплаті з боку контрагентів можуть створювати касові розриви, порушувати графіки розрахунків і блокувати інвестиційні програми підприємства. Тому формування ефективної моделі управління розрахунками з дебіторами вимагає оперативного доступу до аналітичної інформації, що є неможливим без використання цифрових технологій та відповідних програмних засобів.

У традиційній практиці ведення бухгалтерського обліку обробка інформації щодо стану розрахунків із покупцями та замовниками потребує значних часових і трудових ресурсів. Це ускладнює оперативне реагування на прострочення оплати або зміну умов договорів. Особливо проблемною є відсутність єдиної бази даних, де б зберігалися структуровані показники за всіма етапами взаємодії з дебіторами. Водночас впровадження сучасних облікових рішень створює реальні можливості для автоматизації процесів, їх синхронізації та централізованого моніторингу. Цифровізація бухгалтерського обліку, зокрема, дає змогу інтегрувати всі джерела інформації про розрахунки в єдине інформаційне середовище, що є основою для ефективного управління дебіторською заборгованістю.

Одним із дієвих інструментів у цій сфері є програмний продукт «Бухгалтерія 2.1» [1], який розроблено з урахуванням чинного законодавства України та особливостей ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, що здійснюють комерційну діяльність у вітчизняному економічному середовищі. Програма дозволяє здійснювати комплексну автоматизацію бухгалтерського та податкового обліку, в тому числі — розрахунків з дебіторами. Завдяки гнучким налаштуванням і широкому спектру функцій, вона підтримує облік за

контрагентами, договорами, первинними документами та строками погашення зобов'язань. Це створює можливість не лише відображати поточну інформацію, але й здійснювати якісний аналіз платіжної дисципліни, що необхідно для ефективного управління.

З управлінської точки зору важливо, що система дозволяє формувати деталізовану звітність для різних рівнів керування. Це включає звіти за станом розрахунків, динамікою прострочень, ризик-аналізом і прогнозними сценаріями. Крім того, підтримується автоматизований розрахунок курсових різниць у випадках валютних розрахунків, що актуально для підприємств, які працюють із зовнішніми ринками. Усе це дає змогу керівникам оперативно реагувати на зміни у фінансових відносинах із контрагентами та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Практичний досвід роботи з конфігурацією «Бухгалтерія 2.1» [1] дозволяє зробити висновок про її доцільність як інструмента для підвищення точності облікових даних і зменшення ризиків суб'єктивних помилок. Формат ведення обліку «від первинного документа», характерний для цієї системи, дає змогу уникати дублювання інформації та спрощує контроль правильності її відображення. Стандартизовані шаблони типових операцій пришвидшують обробку однотипних господарських подій, що суттєво знижує навантаження на обліковий персонал.

Особливої уваги заслуговує можливість централізованого обліку для кількох організацій у межах єдиної інформаційної бази. Це дозволяє використовувати спільні довідники товарів, контрагентів, договорів, складів та інших елементів облікової політики, зберігаючи при цьому окрему регламентовану звітність по кожній юридичній особі.

Окрім технічної функціональності, програмне забезпечення сприяє організаційному вдосконаленню управління дебіторською заборгованістю, адже дозволяє налаштовувати індивідуальні умови оплати, здійснювати автоматизований контроль дат виконання зобов'язань, формувати нагадування для відповідальних осіб, а також виконувати оцінку потенційних фінансових ризиків. Такий підхід формує основу для прозорого, системного і, що найголовніше, керованого процесу роботи з дебіторами.

Таким чином, впровадження цифрових рішень, зокрема таких як «Бухгалтерія 2.1» [1], сприяє не лише модернізації способів відображення облікової інформації, а й трансформує концепцію управління дебіторською заборгованістю, надаючи їй нової якості та функціонального наповнення. Сучасний менеджмент потребує інструментів, які поєднують точність обліку, гнучкість аналітики та можливість оперативного впливу на фінансову політику підприємства. Удосконалення цих механізмів має розглядатися як пріоритет у контексті підвищення фінансової стійкості та адаптивності підприємств до умов постійних змін у зовнішньому середовищі.

Список використаних джерел

1. Програмний продукт «Бухгалтерія 2.1». URL: <https://bo.in.ua/solutions/pboac>